

L'INSTITUT: TESTIMONI DEL PAS DEL TEMPS

Treball de recerca

**Mireia Chavarria Casals
Irene Escorihuela Blasco
2n B Diürn
I.E.S. Emperador Carles
Tutor: Alfredo Valmaña
Data: 18/01/06**

La felicitat no consisteix en moltes coses posseïdes sinó en la manera de gaudir-les, encara que siguin menys en quantitat -Fr. Adr. Suárez

Dediquem el nostre treball de recerca
a tots aquells que fan possible que
aquest institut sigui com és.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ	
1.1. Presentació del treball.....	4,5
1.2. Per què vam escollir aquest tema?.....	6,7
1.3. Mètode de treball.....	8-11
2. HISTÒRIA DE SANTS	
2.1. Una mica d'història de Sants.....	12,13
2.2. La industrialització de la zona.....	14-17
2.3. L'agregació de Sants a Barcelona.....	18,19
2.4. Sants i la seva evolució.....	20,21
2.5. Alguns fets transcendents.....	22
2.6. El ferrocarril.....	23-25
2.6.1. L'estació de Sants (cronologia).....	26
2.7. L'impacte de l'opinió pública santsenca.....	27-29
3. EL SOLAR	
3.1. La presó de dones.....	30-36
3.2. La immigració i l'urbanisme als anys 50-60.....	37-41
3.2.1. El barraquisme a la nostra zona.....	42-44
4. L'INSTITUT	
4.1. Ubicació a Sants.....	45
4.2. Construcció.....	46-53
4.3. Descripció de l'institut.....	54-63
4.4. Models educatius.....	64-72
4.5. Etapes polítiques. El factor humà de l'institut.....	73-79
4.5.1. Revistes.....	80-84
4.5.2. Celebracions a l'institut.....	85-87
5. CONCLUSIÓ.....	88,89
6. BIBLIOGRAFIA.....	90,91
7. DOCUMENTS ANNEXOS.....	92,93

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Presentació del treball

L'anàlisi de la història d'un institut és un estudi diacrònic que engloba molts camps de treball i que es pot enfocar des de molts punts de vista: l'històric, el polític, el social, l'educatiu, l'administratiu...

Nosaltres, a l'hora d'investigar la història de l'I.E.S. Emperador Carles, ens hem decantat per fer una síntesi de diversos temes relacionats entre ells. D'aquesta manera hem optat per dividir el nostre Treball de Recerca en diferents apartats.

Primerament, hem dedicat una secció a la història de Sants, per així conèixer la situació del barri i la petjada que hi ha deixat el seu passat com a poble, com a zona industrial i com a agregat a Barcelona. A més, hem explicat la influència que ha tingut la presència del ferrocarril i l'Estació de Sants en el desenvolupament de la zona.

A partir d'aquest punt ja ens hem centrat en la història del solar on actualment hi ha l'institut Emperador Carles. Per començar, hem fet referència al projecte de presó de dones que es va elaborar a principi del segle XX com a possible funció del solar, i tots els arranjaments que es van fer entre els organismes oficials (Diputació, Ajuntament, Estat...) per a disposar de la seva propietat. Així hem trencat el rumor que corria sobre el fet que l'edifici hagués servit de presó amb anterioritat a l'ús educatiu.

També hem explicat el fenomen de la immigració a l'època del franquisme, la deficient política urbanística de la ciutat de Barcelona i la conseqüent acumulació de gent en habitatges poc dignes, com per exemple barraques. Aquesta introducció al tema del barraquisme ens ha servit per justificar l'existència d'un grup de barraques en el nostre solar els anys cinquanta, l'anomenat "Barriada de Robrenyo".

En el següent punt ubiquem l'institut en el seu entorn, que ha anat evolucionant al llarg del temps. Relatam els seus inicis, afegint la confecció d'una cronologia de directors des del 1967-68 fins ara. A continuació, fem una descripció minuciosa de

l'edifici en el qual està l'institut i dels canvis que ha sofert, juntament amb alguns fets que han perjudicat la seva estructura.

Finalment hem observat el pes que han tingut els canvis educatius en l'organització del centre, així com els fets polítics que han tingut lloc a Espanya i Catalunya i que han repercutit en la vida a l'institut. En aquest últim apartat hem explicat també les activitats que s'han fet al llarg de tots aquests anys, com ara les celebracions i les associacions d'alumnes.

Aproximadament, aquest ha estat l'esquema que hem seguit a l'hora de dur a terme el nostre treball. Al final del treball, als annexes, trobareu tots els documents que hem fet servir i que creiem que poden ser del vostre interès.

1.2. Per què vam escollir aquest tema?

Tot va començar quan, a tercer d'E.S.O., juntament amb una altra alumna, l'Anna Mir, vam haver de fer una exposició oral per a la classe de tutoria. En un principi no sabíem quin tema escollir, fins que ens van suggerir que podríem parlar de Sants a l'època de la industrialització.

Se'ns va acudir que estaria bé centrar-nos en la zona a la que pertany el nostre institut: un bloc educatiu format per dues escoles, l'institut i una facultat. Així, vam començar a investigar sobre el solar on es va edificar l'institut i, més àmpliament, com era Sants des dels seus orígens com a barri.

En comprovar que la part d'història de la web de l'institut estava en blanc, la professora del centre Lourdes Giner ens va proposar de fer-la nosaltres. A més, ens va orientar sobre com enfocar la plana web i quines pautes podríem seguir.

A 4t d'ESO vam deixar la confecció de la web per més endavant, tot i que vam seguir fent algunes indagacions i contactes amb gent que ens podia facilitar l'accés a la informació que ens interessava.

El professor de l'institut Ferran Molina ens va proposar que aprofitéssim el tema com a matèria per estudiar en el Treball de Recerca. Finalment a 1r de Batxillerat vam decidir que definitivament faríem la recerca sobre la història de l'institut ja que en podríem extreure força informació i estaria molt bé treballar-hi. Vam plantejar-ho al professor d'història Alfredo Valmaña i des d'aleshores ens ha fet de tutor del treball. No obstant, la nostra companya va escollir un altre tema que s'ajustava més als seus estudis.

Aquest any, partint de la petita base que ja havíem establert durant aquests darrers cursos, hem aprofundit molt en el tema buscant documents, analitzant els canvis que ha sofert l'institut des de la seva construcció i observant les diferents formes d'educació que s'hi ha implantat al llarg del temps. Una vegada hem reunit tota la informació que calia, hem pogut redactar el treball i anar-lo perfeccionant. D'aquesta manera hem elaborat el nostre treball de recerca.

A continuació explicarem com hem aconseguit la informació que hem necessitat per a poder estructurar-lo i els passos que hem seguit per a exposar-lo.

1.3. Mètode de treball

Aquest treball, a causa de la seva gran diversitat temàtica, ens ha presentat bastants dificultats ja que hem hagut de moure'ns molt i insistir diverses vegades per aconseguir la informació necessària. No ens ha estat fàcil adquirir certes dades que no obstant eren fonamentals per a escriure la història de l'institut.

Per aquest motiu hem hagut d'acudir a una gran varietat de fonts d'informació, des de l'experiència personal d'un ex-alumne fins al Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Quan vam començar el treball fèiem tercer d'E.S.O., i, tal i com hem dit abans, vam començar a arrel d'una exposició oral per a tutoria. És aquí on va començar la nostra recerca:

El primer que vam fer va ser anar a l'arxiu de Sants, on ens van proporcionar unes fotografies de les barraques instal·lades al solar existent abans de construir-se l'institut i així vam aprofitar per buscar informació sobre el barri. També ens van posar en contacte amb un antic alumne de l'institut, Joan Manuel Valcárcel Parisi, que ens ha estat de gran ajuda a l'hora de fer-nos una idea de com era abans l'Emperador Carles i d'aportar-nos informació sempre que n'hem necessitat.

Per altra banda, pel que fa al tema del projecte de la presó, vam anar al Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya, on ens van facilitar la memòria i els plànols de l'any 1914. Tota aquesta documentació pertanyia a la presó que s'anava a construir, encara que mai es va arribar a edificar.

Vam fer algunes entrevistes a professors i a antics alumnes del centre i també vam trobar diversos documents. El professor Ferran Molina, aleshores secretari de direcció de l'institut, ens va ensenyar les actes que es van escriure en el primer claustre de l'institut, l'any 1966, i algunes fotografies de l'institut a l'època dels 80. Així vam obtenir una bona base que posteriorment ens ha servit per a aquest treball de recerca.

Aquest curs hem treballat més exhaustivament el tema, i a més hem canviat moltes de les coses que havíem iniciat anys enrere. Des d'aquest punt de vista podríem dir

que pràcticament hem començat de zero. Hem hagut de buscar molta més informació emprant un abast temàtic més ampli i aprofundint cada punt del treball.

Per tal de poder confeccionar un resum del que ha estat la història de Sants, hem visitat l'Arxiu Històric de Sants on ens han proporcionat informació i plànols del barri. També la Núria Burguillos i la Noemí, des del Districte de Sants, ens han facilitat dades i documents referents a aquest apartat del treball, així com al ferrocarril. A més ens han posat en contacte amb l'Arxiu Administratiu del qual n'hem pogut obtenir una sèrie d'escrits que ens han permès reconstruir la història del projecte de presó de dones.

També hem anat a l'Arxiu Històric de Les Corts, ja que en alguns documents el solar de l'institut apareixia situat al barri de Les Corts. A més, volíem saber si tenien alguna informació sobre l'institut Ausiàs March, que temporalment havia estat al nostre edifici i ara està a la carretera d'Esplugues, però la nostra recerca no va tenir èxit. El que sí vam trobar d'interès per al nostre treball va ser un plànol de la zona on està situat l'institut de finals dels anys 40. Pel que fa a l'institut Ausiàs March, hi hem trucat i ens hem posat en contacte via e-mail, però finalment ens han dit que no tenien cap mena de document del nostre interès. (*annex 12*)

Per tal de tenir més informació sobre les presons que s'han fet a Barcelona i en concret el nostre projecte de presó, vam desplaçar-nos fins el Departament de Justícia de la Generalitat, on vam presentar una sol·licitud per escrit de la qual no hem obtingut cap resposta gratificant.

Davant d'aquesta situació vam dirigir-nos a la Biblioteca del Centre d'Estudis Jurídics de Barcelona. Allà vam ser ateses personalment i vam trobar alguns llibres sobre presons a Catalunya dels quals vam poder extreure allò que necessitàvem, però res referent al projecte de presó pel nostre solar.

Com que volíem conèixer l'entorn de l'institut quan es va construir el nostre edifici, vam adreçar-nos a les escoles Pràctiques I i II diverses vegades. Finalment la directora del Pràctiques II ens va proporcionar uns plànols de l'escola l'any 72 i ens va explicar com era abans el complex educatiu format per l'Escola de Magisteri i les dues escoles de pràctiques.

Per altra banda vam intentar contactar amb una encarregada de la secció de Serveis Territorials del Departament d'Ensenyament per a aconseguir els expedients de construcció de les dues escoles i de l'institut. Al cap d'un temps vam anar-hi i ens van donar unes fotocòpies de l'any 1981 que corresponien a un document amb algunes dades relatives a reformes de l'institut.

També vam acudir a l'actual facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona, de la qual no vam poder extreure cap informació. Tanmateix això no va aturar la nostra recerca, i vam buscar altres vies per poder esbrinar la història del solar que ocupa. És així com vam aconseguir parlar amb la primera directora de l'antiga Escola de Mestres de Barcelona, l'anomenada "Normal". De moment, però, no ens ha pogut facilitar allò que buscàvem.

Entre altres coses hem anat a l'A.M.P.A., de la qual hem obtingut alguns documents.

Una de les coses que ens ha ajudat a fer diversos apartats del treball ha estat la contestació de les enquestes que vam confeccionar dirigides a personal relacionat amb el centre: professors, ex-alumnes, antics professors... També hem intentat contactar amb professors de la universitat que han treballat al centre i amb persones conegudes que han estudiat al nostre institut, com ara en Quim Monzó, del qual tenim l'enquesta omplerta.

Una anècdota que ens havien comentat i que ens feia gràcia afegir al treball era el fet que es filmessin unes escenes de la pel·lícula *Perros Callejeros*. Per això, hem buscat aquesta pel·lícula a la pàgina web de la Xarxa de Biblioteques de Barcelona. Hi hem vist que només la podríem trobar a unes quantes biblioteques, d'entre les quals vam decidir anar a la del Carmel perquè disposava de la trilogia sencera.

Alguns professors del nostre institut ens han facilitat fotografies antigues que ens han servit per recrear celebracions al centre i d'altres fets importants que hi han tingut lloc. A més, hem obtingut alguns exemplars de revistes de l'institut escrites per alumnes.

En definitiva, aquest treball té darrere un veritable esforç d'investigació abans de la seva elaboració i redacció. Es tracta d'un estudi inèdit, ja que no sabem de

l'existència de cap llibre que parli de la història del nostre institut. Per tant, hem hagut de buscar a molts llocs diferents allò que ens ha calgut per a reconstruir-la.

Podríem citar altres fonts d'informació de les quals la nostra recerca no ha tingut resultat, i altres llocs visitats (l'Ajuntament, biblioteques...) però no creiem que sigui necessari.

Cal destacar que tant la recerca d'informació com la major part de la redacció del treball l'hem fet totes dues juntes. Alguns apartats, però, ens els hem hagut de repartir i els hem hagut de fer individualment per falta de temps.

Per acabar aquesta introducció hem de dir que un treball de recerca històrica com aquest no està mai tancat a noves aportacions i que segurament es podria ampliar de forma que toqués molts més temes.

2. HISTÒRIA DE SANTS

2.1. Una mica d'història de Sants

En estudiar la història del solar sobre el qual s'hi va construir el nostre institut ens va sorgir la necessitat d'analitzar, també, la història del barri on el situem: Sants. És per això que hem optat per introduir el tema amb un resum de la seva història.

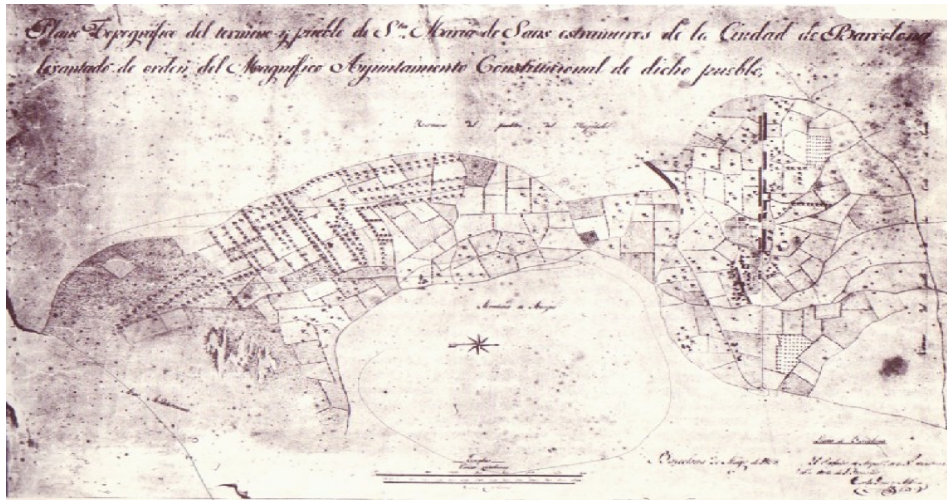
Al principi Sants constituïa un poble independent de la resta de Barcelona, encara que molt pròxim i sovint vinculat a la ciutat. Així va romandre com a mínim dos segles. El componien un conjunt de cases vinculades a la parròquia de **Santa Maria de Sants**, la qual existia com a mínim des del segle XI.

El barri va ser molt important per la seva gran producció d'indianes, a la qual s'hi va afegir l'existència d'abundant aigua a la zona i d'extensions de prats on es podien estendre aquestes robes acabades de tintar. Aquest fet va comportar una oferta de treball molt àmplia, que el 1786, amb 17 prats d'indianes donava feina a 170 treballadors, i que al segle XIX ja hi havia 220 tallers d'aquesta manufactura instal·lats al municipi.

A finals del segle XVIII, Sants era un lloc de pas inevitable per a les comunicacions de la ciutat de Barcelona amb el sud-oest del país. A l'actual Bordeta (abans Carretera de València) s'hi havia afegit, amb la construcció del pont del Llobregat el 1768, la nova carretera de Madrid (actuals carrers de Sants i de la Creu Coberta).

Aquesta nova via es va convertir, amb el pas del temps, en l'eix que va vertebrar el creixement urbanístic de Sants. Al voltant d'aquesta es va anar establint un nucli que rebia els viatgers i els carruatges amb hostals, magatzems, comerços etc., i alhora es va convertir en un eix comercial que es va estendre fins a Hostafrancs, i que encara és present avui en dia.

El primer plànol que tenim del municipi de **Santa Maria de Sants** data el 1838 (*Plano topográfico del término y pueblo de Santa María de Sans extramuros de la ciudad de Barcelona levantado de orden del Magnífico Ayuntamiento constitucional de dicho pueblo*- confeccionat per Carles Gras i Alfonso).

Observem en aquest document que Sants era un municipi amb una notable presència de camps de conreu i amb diverses rieres, com la Magòria. (*annex 1*)

La zona que nosaltres estudiarem és aquella on trobem actualment l'Institut Emperador Carles, en la qual el 1838 hi havia una gran extensió de terra dedicada a una bòvila. Ben a prop d'aquest espai hi havia alguns cultius, però també hi trobem un nucli bastant urbanitzat i molt ben comunicat, ja que hi havia diversos edificis i també els tallers del ferrocarril, juntament amb una llarga via que passava per l'actual Avinguda de Roma, que s'unia al carrer de Sant Antoni.

Ja el 1839 trobem una modificació en la delimitació de Sants. I és aquest any en què Barcelona es queda amb la part Hostafrancs, espai comprès entre Creu Coberta i la Riera Magòria, concedint-li al petit municipi de Sants el territori de la marina. La informació sobre aquest fet la podem trobar al llibre *Monitor o Consueta parroquial de Santa María de Sants*- d'Andreu Casanovas (primer rector de Sants el 1851).

El 1859, amb el decret de Nova Planta, els antics consells parroquials van esdevenir municipis, potenciant així la cohesió de cadascuna d'aquestes comunitats. Sants en va ser un clar exemple, i és aquest sentiment el que va portar als seus habitants a no acceptar ideològicament la posterior annexió a Barcelona.

2.2. Industrialització de la zona

És llavors quan Sants es va començar a transformar per adaptar-se a la industrialització durant la qual es van instal·lar dos grans vapors, el **vapor vell** i el **vapor nou**.

L'establiment de les noves fàbriques va originar una onada d'immigració de persones atretes pels llocs de treball que oferien les indústries. Per una banda eren pagesos que venien del camp, de zones de Catalunya.

1.14.1 Vapor Vell any 1920 font: Arxiu municipal del districte de Sants-Monjuïc

Per l'altra, tenim constància d'un conjunt d'immigrants que venien d'altres zones d'Espanya com Aragó, València, Múrcia o Andalusia. A aquest fet se li va afegir un increment del benestar i de la riquesa que, és clar, va provocar un gran creixement demogràfic.

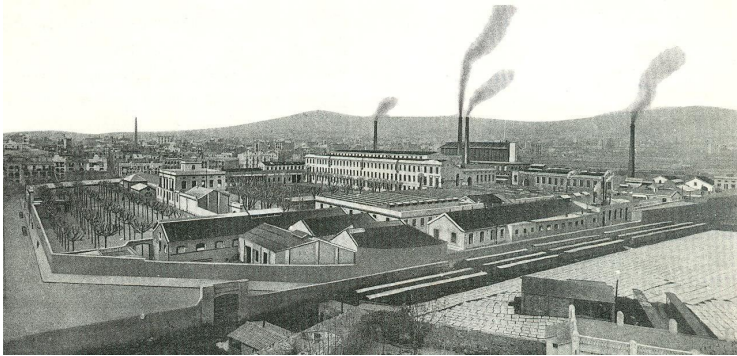
Les màquines de les fàbriques eren mogudes amb l'energia del vapor, que va arribar a ser molt important durant el segle XIX. Per això, quan parlem de les fàbriques d'aquesta època, sovint les anomenem *vapors*. A Sants van destacar dues grans fàbriques: el **Vapor Vell**, que va ser situat al carrer de Nord, actual carrer Galileu; i el **Vapor Nou**, ubicat a la dreta de la riera Magòria, en un indret anomenat l'Olivera Rodona. Tot i això a Barcelona hi havia també Can Batlló.

La primera fàbrica tèxtil de Sants va ser el **Vapor Vell**, anomenada així popularment, que era la fàbrica dels *Güell, Ramis i Cia*. Va romandre oberta des del 1848 fins el 1891, però després va ser traslladada a la Colònia Güell. Va tancar el 1990.

Més tard l'edifici s'ha destinat a la construcció de *l'Escola Barrufet* i la *Biblioteca Vapor Vell*.

El **Vapor Nou**, és a dir, *l'Espanya Industrial S.A.*, va ser la fàbrica tèxtil cotonera més important de Sants i del país. Va començar a funcionar el 1849, fins que el 1969 es va traslladar a Mollet del Vallès. El 1914 l'electricitat va substituir el vapor, i així la fàbrica va guanyar importància i va donar molts llocs de treball als obrers.

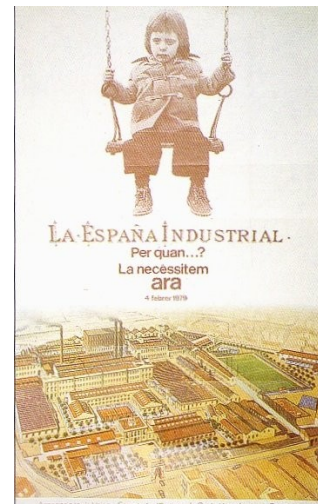

Els propietaris de l'Espanya Industrial volien aprofitar el solar on havia estat durant tant de temps aquesta fàbrica per a urbanitzar-lo i construir-hi pisos. Finalment, però, el poble va reclamar aquest espai com a públic. Va

esdevenir zona verda i s'hi va fer un parc, inaugurat el 1985; també s'hi va establir un polisportiu i un centre cívic.

Actualment, de l'antiga indústria només en resten el casinet, la Casa del Mig i l'arc de l'entrada.

Les fàbriques estaven a la perifèria de la ciutat de Barcelona, i van tenir molta importància en la Revolució Industrial. Els immigrants que hi treballaven es van instal·lar en àrees obreres situades al voltant d'aquestes indústries.

La seva arribada ràpida i massiva, juntament amb l'augment de la natalitat en un país com és la Catalunya d'aquell temps, havia provocat que la població que vivia en la misèria s'acumulés en petites barraques que els servien d'habitatge.

Hi vivien en molt males condicions i en un espai molt reduït on era difícil la vida de tants obrers. A més, eren treballadors amb llargues jornades laborals, les famílies senceres dels quals anaven a la fàbrica cada dia a fer feines molt cansades a canvi d'un salari molt baix.

Aquest fet ens incumbeix a l'hora de relatar la història del solar on actualment hi trobem l'institut de secundària Emperador Carles. Això es deu a l'existència, pels

volts dels anys 50, d'un conjunt de barraques que es van construir aprofitant algun material que va restar al solar després de l'aturada en la construcció de la presó de dones que es volia fer anteriorment, de la qual es va fer un projecte que no va ser acabat de posar en pràctica.

A principis del segle XX la influència del moviment obrer a Sants era molt forta, es van fer moltes vagues de treballadors i es van formar moltes associacions.

En el següent mapa, que data a finals dels segle XIX, podem comprovar a la zona que envoltava el nostre solar l'existència d'una fàbrica tèxtil, l'Espanya Industrial, i d'una altra a La Bordeta, la Fàbrica Batlló. Probablement el Vapor Vell en aquesta època ja havia estat traslladat a la Colònia Güell.

Tot aquest nucli industrial el trobem en una zona que contínuament creix, i que cada vegada té més mitjans de comunicació i transport. Això ho veiem amb el fet que l'estació a Sants ja hi és, és l'anomenada M.Z.A.. Llavors encara estava descoberta, i és per això que només era un conjunt de vies de tren que travessaven una gran esplanada. L'elaboració de les enquestes ens ha ajudat molt en aquest tema, ja que hem conegut persones que ens han explicat que recorden perfectament aquesta imatge del baixador.

(annex 4)

2.3. L'agregació de Sants a Barcelona

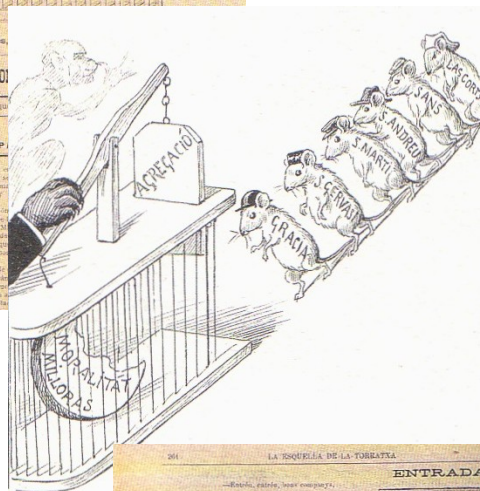
El 1883 Sants va passar a formar part de Barcelona, encara que l'any següent aquest acord va ser anul·lat. És per això que no va ser fins el 1897 que Sants es va afegir com a barri de la ciutat amb l'aprovació del Decret d'Agregació, en el qual també s'hi incloïa la unió dels municipis de Gràcia, Sant Martí de Provençals, Sant Andreu de Palomar, Sant Gervasi de Cassoles i Les Corts a Barcelona. (*annex 2*)

L'agregació d'aquests petits municipis a la ciutat de Barcelona va ajudar al seu creixement. D'aquesta manera, i aprofitant la Revolució Industrial, va complir el seu paper de capital de Catalunya. A més, va facilitar les coses als municipis que va incorporar. Els ajuntaments dels respectius pobles no podien atendre les obres i serveis que necessitaven els seus habitants, i el fet que s'unissin a Barcelona els va solucionar molts problemes.

Tot i això, hi va haver moltes crítiques per part dels antics pobles independents a aquesta agregació, sobretot a causa de la consciència de la seva personalitat diferenciada.

Hem trobat alguns documents on aquest sentiment contrari a la unificació de tot el territori barceloní queda reflectit:

Dibuix al·lègic del pla públic de...

2.4. Sants i la seva evolució

Per a poder estudiar l'evolució i els canvis que ha sofert Sants amb la seva agregació a Barcelona, hem fet una selecció de plànols de la ciutat que possiblement ens serviran per a analitzar a fons aquest tema.

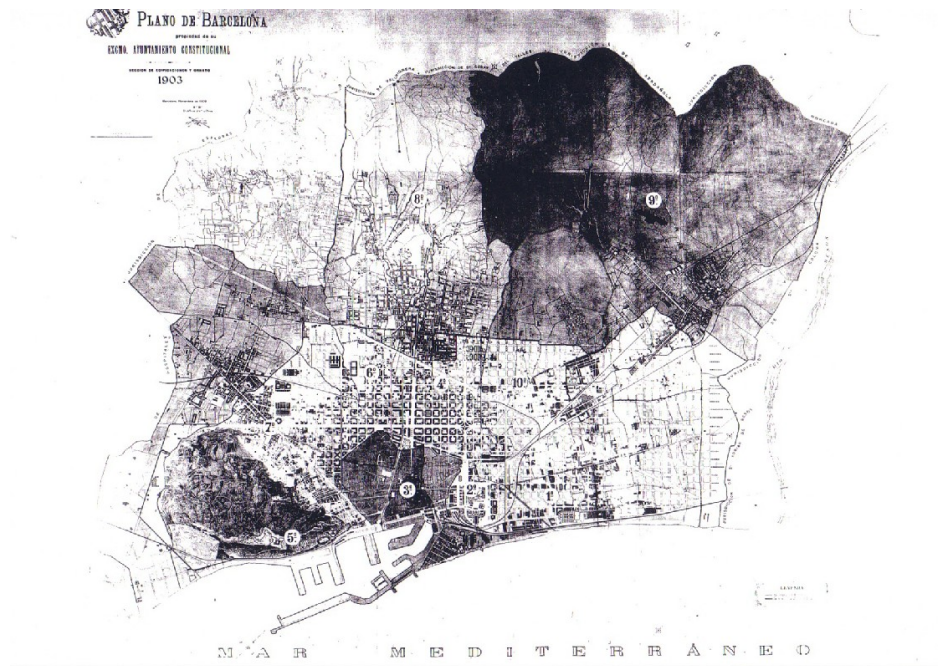
(annex 7)

1890- *Barcelona y sus alrededores*
(retallat)

No només s'ha d'observar el desenvolupament del municipi, i posteriorment barri de Sants amb plànols que l'aïllen del seu context. Cal veure, també, la transformació d'aquest en una zona de la ciutat de Barcelona. Per aquest motiu és interessant fer una comparació entre aquest primer plànol del 1903, i el següent, de 1970, encara que ambdós corresponen a anys posteriors al d'agregació de Sants a Barcelona.

(annex 3)

(annex 8)

2.5. Alguns fets transcendentals

Al llarg dels anys hi ha hagut diversos conflictes a l'hora de determinar els límits de Sants amb Les Corts. Cal esmentar que en alguns documents que hem trobat que tractaven temes del nostre institut afirmaven que aquest estava al barri de Les Corts.

Destaquem la existència d'un buit edificatori entre aquests dos municipis, encara que ja cap al 1890 veiem que ambdós van edificant l'un cap a l'altre, de manera que aquest espai es redueix.

D'altres fets significatius succeïts a Sants són, per exemple, la creació de l'**Esquerra Republicana de Catalunya**, que al mes següent de la seva fundació va guanyar les eleccions que van acabar amb el sistema monàrquic a l'Espanya del 1931.

A més cal destacar la **crema de l'Església i del Centre Catòlic de Sants** durant la Guerra Civil Espanyola, ja que Catalunya era un dels territoris on predominava amb més intensitat la ideologia republicana que la feixista, i l'Església s'havia aliat amb *els blaus*.

Tot i la presència de les fàbriques, l'activitat agrícola del barri seguia sent molt important.

2.6. El ferrocarril

També el pas del **ferrocarril** pel barri de Sants ha tingut molt de pes en la seva història.

El ferrocarril va suposar un nou mètode de transport terrestre de persones i mercaderies, ja que en disminuïa el cost i alhora augmentava la seguretat i la rapidesa dels carros tirats per cavalleries utilitzats anteriorment.

La primera línia de ferrocarril de tota la península va ser la de Barcelona-Mataró, inaugurada el 28 d'octubre de **1848**.

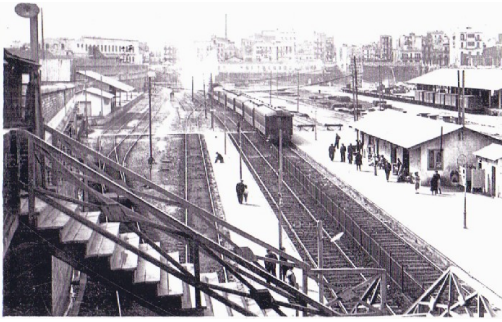
Dos anys després es va construir una via de ferrocarril que havia de passar per Sants-Montjuïc i que unia Barcelona i Molins de Rei, (1854) i després Martorell (1856).

Barcelona encara no havia enderrocat la seva muralla quan l'estació central es va situar provisionalment als seus afores. La línia partia d'aquesta estació i, després de passar per camps i zones sense habitar, arribava a Sants a través del que ara anomenem Avinguda de Roma.

L'entrada viària a Barcelona tenia lloc, doncs, a Sants, comportant diversos canvis estructurals al barri. Per una banda, es van haver de construir diversos ponts (sobre la riera Blanca, d'Escuder i de Magòria) i també talussos. A més, el barri va quedar separat per les vies, que anaven a nivell de carrer.

El **1853** aproximadament es va establir al carrer Riego la primera estació de ferrocarril a Sants. Estava a prop de la fàbrica *La España Industrial*. L'altra estació també estava prop d'una fàbrica, *La Prestadora Española*, i era a la Bordeta.

El **1868** es va enllaçar la línia Barcelona-Martorell amb Tarragona, convertint-se ara en Barcelona-Tarragona. Aquest allargament va ser beneficiós, ja que es passava per la zona vinícola del Penedès. Així, van poder augmentar les mercaderies i els passatgers que es transportaven.

Aquesta nova línia va provocar conflictes entre l'Ajuntament de Sants i la companyia del tren perquè es va haver de posar més ponts i passos a nivell al barri.

El 10 de desembre de **1876** es van fusionar les companyies de "Barcelona a França" i la de "Tarragona-Martorell-Barcelona", i van fundar la companyia "Tarragona a Barcelona i França (TBF)".

L'enllaç es va fer a través de l'Eixample, del carrer d'Aragó i fins al carrer de la Marina, on es trobaria amb l'estació terminal de la línia de França, prop de la Ciutadella.

En aquesta època els veïns de Sants van manifestar, entre d'altres queixes, la inseguretat que hi havia a la proximitat de les vies.

El desembre de **1882** entrà en servei el tram de 42 km entre Vilanova i Barcelona, a càrrec de la TBF. L'anomenat *vuit català* format per la unió de la línia d'interior i la de la costa, amb confluència a Sants, es va crear el 1887. Va ser fruit d'enllaçar la línia que provenia del Prat amb el baixador que hi havia a la Bordeta.

L'augment del trànsit ferroviari va generar més problemes al poble de Sants. A més, hi havia nombrosos accidents, fins i tot alguns amb víctimes mortals.

L'any **1899**, la companyia TBF va ser absorbida per la Madrid-Zaragoza-Alicante (MZA).

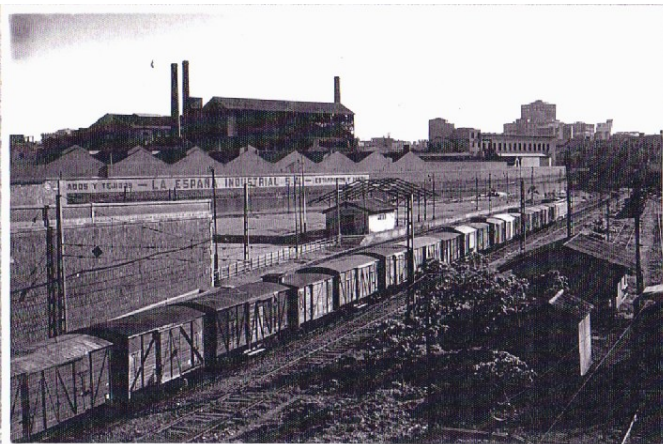
Va ser en aquesta època que es va proposar millorar les línies ferroviàries de Barcelona. Com a conseqüència, es va construir el baixador de Gràcia (1902), l'estació de mercaderies com el de Poble Nou (1905), el portuari Morrot (1917), la de la Sagrera (1918), i la de Sants (**1920**). També es van construir passos elevats entre carrers, rampes, escales, etc., la qual cosa va significar un important canvi pel que fa al barri de Sants.

El febrer de **1936** van ser inaugurades les andanes simples de la nova estació de Sants, però no va ser fins l'any **1944** que es va acabar l'edifici pròpiament dit. En aquests anys es va remodelar la plaça de Sants.

RENFE va aparèixer l'any **1941** i va reconstruir les línies que la guerra havia malmès i acabar les obres començades abans de la guerra, com per exemple l'estació de Sants.

Un veí de Sants, Joan Feu, explicava el pas dels trens pel barri: “ (...) *l'enorme rasa del ferrocarril, que travessant la barriada, la tallava cruelment en dues i li donava un caràcter sorrut i ben fumat. En el sector central del tall, en els anys quaranta, tres ponts i una gran cobertera que era, més que un pont, la plaça principal, comunicaven els veïns d'una banda amb els de l'altre. En canvi, pels extrems del nord-est i sud... unes grandioses esplanades ferroviàries molt enclotades insidioses cap el centre, privaven tota possibilitat de comunicació .... Al pas dels trens de diversa mena tot trontollava cada cinc, o deu minuts, cases i carrers ...*”

Va ser l'any **1944** quan es va connectar Sants amb la plaça Catalunya. Més endavant es van electrificar les línies a causa de la seva major rendibilitat sobre el vapor. Això va permetre cobrir les vies que hi havia a l'Avinguda de Roma als anys 1960.

Uns anys més tard es va cobrir fins a la Plaça de Sants, quan es va haver fet una reforma urbanística a causa de la desaparició de l'*España Industrial*. El trànsit de mercaderies es va traslladar a Can Tunis-Morrot i per tant l'estació de Sants va passar a ser tan sols terminal de viatgers. (annex 9)

2.6.1. L'Estació de Sants (cronologia)

1853-- Inauguració de la primera estació de ferrocarril de Sants, situada al final del carrer Riego, prop de les dues fàbriques més importants: el "Vapor Vell" i "La España Industrial".

1902-- Sabem que hi va haver una segona estació de Sants, reconvertint l'anterior en el cos central de quatre edificis, alineats al llarg de l'andana.

1920-- L'Estació de Sants va deixar de ser "de pas" per ser-ho de mercaderies.

1936-- Baixador en demolir-se les dues primeres estacions. Rasa a cel obert per l'Avinguda de Roma. Les taquilles pels viatgers estaven entre el carrer Riego, Sant Antoni, i Vallespir i eren petites barraques.

1948-- Inauguració de l'edifici de viatgers de la nova estació, al carrer Sant Antoni amb Galileu.

1969-- Es comencen les obres per l'actual i subterrània Estació Central de Ferrocarril de Sants, essent una estació terminal.

1979-- Es va inaugurar l'estació de Sants juntament amb la línia 5 de Metro i es van desviar les mercaderies a l'estació de can Tunis.

L'edifici actual té uns 20.000 metres quadrats de superfície, està situat entre les places de Joan Peiró i del Països Catalans (inaugurades el 1983), el carrer de Viriat, i el Parc de l'Espanya Industrial.

2.7. L'impacte de l'opinió pública santsenca

En la història del barri de Sants, com ja sol passar en analitzar d'altres zones, trobem molts problemes, i també lluites pel tema de la urbanització.

A Sants hi va haver diversos conflictes, sobretot durant les últimes dècades, dels quals hem seleccionat els següents.

Primerament trobem les reivindicacions a Hostafrancs pel trasllat de l'empresa **Manufactures Ceràmiques**, situada entre la Gran Via i el carrer Farell. El problema estava en l'emissió de gasos molestos i perjudicials per la salut dels veïns que vivien en els habitatges que rodejaven l'indret on es trobava.

El moviment urbà es va traduir en protestes com manifestacions i pintades a les parets de la fàbrica.

Finalment, i gràcies a la pressió que també va fer l'Ajuntament, Manufactures Ceràmiques va tancar i al solar s'hi va construir l'actual institut **Joan Coromines** i la **plaça** dedicada a **Joan Corrades**, el fundador del barri.

Aquella **xemeneia** que havia causat tantes queixes pels fums que expulsava es va conservar, deixant la petjada d'un passat industrial.

En segon lloc subratllem la lluita dels veïns de Sants per la transformació del terreny on abans trobava el **Vapor Nou** en un espai públic.

Després de moltes manifestacions, exposicions i assemblees es va aconseguir que el Consell d'Estat proclamés aquell espai com a zona verda. Així, s'hi va construir un parc inaugurat el 1985, un polisportiu i un centre cívic.

es

Es va conservar la Casa del Mig i d'altres instal·lacions, que més tard han estat aprofitades per a l'actual Centre Cívic del Casinet d'Hostafrancs, l'escola bressol Pau i com a magatzem per als equipaments municipals.

Posteriorment trobem protestes que es van fer per tal d'aconseguir que els petits tallers que restaven de l'antic Vapor Vell fossin destinats a serveis públics per al barri i no fossin venuts a *Galerías Preciados*.

Amb el primer govern socialista el 1983 es va expropiar Rumasa, que incloïa *Galerías Preciados*.

D'aquesta manera el solar va passar a mans de l'Estat. I és l'any següent que l'antiga fàbrica és declarada monument històric-artístic, conservant l'edifici principal i la xemeneia.

Però això no és tot: es volia que en aquell espai s'hi fessin jardins i equipaments pel barri, i el 1985 hi van acampar un grup de gent per proposar diverses formes de transformacions del solar. Finalment aquest espai s'ha convertit en l'escola Barrufet i en una biblioteca del barri el 2001.

També hi van haver alguns conflictes en la construcció de la **plaça de Sants**, que es volia destinar a servir de prolongació de l'Avinguda de Roma i el carrer Sant Antoni. Els veïns van proposar que es fes un pas subterrani, encara que finalment no es va fer. La plaça, però, es va inaugurar el 1975.

Per últim destaquem la importància de la conversió de **Les Cotxeres de Sants** en **Centre Cívic**. Els veïns santsencs estaven en contra de la transformació de les cotxeres dels tramvies en un museu del tramvia, ja que pensaven que a Sants hi faltaven moltes entitats necessàries i prioritàries davant d'un museu.

Així que l'Ajuntament, que no sabia a què destinar les instal·lacions, va optar per aprofitar-les per a fer un centre cívic, que va inaugurar el 1984. A prop també es va convertir la **Casa del Relotge** en **Arxiu Històric de Sants**.

3. EL SOLAR

3.1. La presó de dones

Arran dels rumors que se sentien per l'institut sobre l'anterior utilització de l'edifici de l'institut com a presó de dones, vam decidir investigar sobre aquest tema.

Aviat vam saber que l'edifici mai havia estat una presó sinó que es va construir destinat a ser un institut.

El que sí és cert és que es va fer un projecte de presó de dones al 1914 pel solar de l'institut, però que finalment no es va arribar a edificar.

Vam estar preguntant a diverses persones sobre aquesta presumpta presó, però la nostra recerca no va tenir gaire èxit perquè ningú no sabia amb certesa si s'havia construït o no.

No obstant, vam trobar algunes fonts a través de les quals ens vam poder documentar.

A través de l'Escola d'Arquitectes de Barcelona vam aconseguir els plànols i la memòria d'aquest projecte.

A l'Arxiu històric de Sants ens van posar en contacte amb l'Arxiu Administratiu, que ens va fer arribar diversos escrits referents a la presó: cartes, un reial decret, plànols, escriptures de propietat, expedients...

Gràcies a aquesta informació que vam poder obtenir de l'Arxiu Administratiu, hem pogut esbrinar pas a pas quina ha estat la història d'aquest projecte de presó. Després de molts entrebancs i sessions, actes i decrets sobre aquest afer, les obres de la presó van quedar abandonades a mitja construcció.

Durant moltes dècades el solar va restar sense ús, ja que es van adquirir els terrenys del carrer Enric Bargés l'any 1913 i al 1952 encara no s'hi havia edificat res, tan sols hi havia la cementació com a base de la construcció del que havia de ser presó de dones.

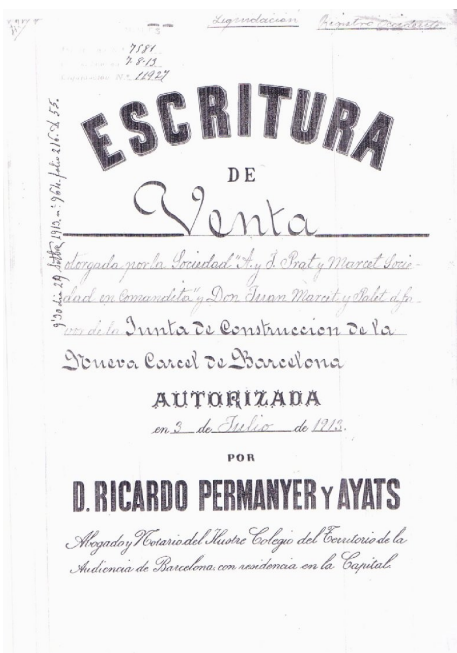
En aquella època, cap als anys 50, el solar abandonat va servir com a espai per l'allotjament de famílies en barraques. Posteriorment, l'any 1962, es va construir l'edifici del nostre institut. (*annex 28*)

Hem resumit de la següent manera tots els documents que hem pogut obtenir ordenant-los cronològicament (*annex 29*):

El 29 d'abril de **1895** es va fer una llei que establia com seria la correccional d'homes que estava en construcció i que es faria un projecte per a una nova presó de dones que hauria de ser finançada per l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona.

L'any **1913** la Junta de Construcció de la nova presó de dones va organitzar un concurs per tal d'aconseguir els terrenys per a construir aquesta nova presó.

A l'hora d'escollir-los va tenir en compte la proximitat a la Presó Cel·lular (la Model), la superfície que ocupava el solar i el cost dels terrenys.

Ja que el nostre solar era proper a la presó d'homes i resultava econòmic, va ser el que van triar per a la construcció de la nova presó de dones.

Hem aconseguit l'escriptura de venda de la propietat del solar. Aquest pertanyia a la *Sociedad A. y J. Prat y Marcet Sociedad en Comandita* i *Don Juan Marcet y Palet*. Va passar a mans de la Junta de Construcció de la Nova Presó de Barcelona.

No obstant, la Junta va estar quatre anys sense pagar, i és per això que els antics propietaris van demanar la rescissió del contracte.

L'any **1918**, la Junta va demanar un préstec al Banc de Barcelona per així aconseguir els diners per poder comprar el solar. Més endavant es va fer una subhasta que no va tenir gaire èxit, i finalment va ser la Junta i la Societat Concessionària qui ho va pagar.

Va ser llavors quan es van començar a fer les obres al carrer Enric Bargés. Es va fer la cementació, els soterranis, els semisoterranis i el mur que serviria de tanca.

Segons "El Noticiero Universal" del 16 de juny de **1917** (*annex*), aquestes primeres obres van ser dificultoses i es van acabar més tard del que estava previst, ja que les persones que hi treballaven van patir agressions per part dels sindicalistes d'aleshores. I és que es trobaven en una època de gran conflictivitat social, ja que hi havia una inflació dels preus dels productes de primera necessitat entre 1914 i 1919 que no va anar acompanyada d'un augment dels salaris, per tant les condicions de vida van empitjorar i provocar revoltes i reivindicacions.

A això s'hi va afegir la Revolució Russa, que va fer que les expectatives revolucionàries augmentessin. D'aquesta manera, l'any 1917 hi va haver crisi popular, política i militar. L'aspecte social es va veure reflectit en un gran moviment vaguístic, el qual va afectar segurament els obrers de la presó de dones.

Més endavant la violència va fer-se més patent en la lluita popular i sindical, va ser l'època del pistolerisme i dels atemptats.

Potser per això, el **1920** tres obrers van resultar ferits i en conseqüència tots els altres treballadors van abandonar les obres. Aquestes van quedar, doncs, paralitzades durant més de quatre anys.

L'any **1924**, gràcies a la millor situació obrera, es va poder reprendre la construcció; la dictadura de Primo de Rivera ja havia arribat i es va intentar solucionar els problemes obrers amb més intervencionisme per part de l'Estat. Tot i això, a causa de les dificultats econòmiques l'entitat constructora va proposar que s'anul·lés el contracte.

Fins l'any següent, el **1925**, no es van continuar les obres. Això va ser gràcies a que un altre contractista se'n va fer càrrec.

La Junta va entrar en deute amb el Banc de Barcelona i amb l'entitat constructora, i per solucionar aquest problema va sol·licitar fons econòmics.

L'Ajuntament i la Diputació Provincial els va facilitar 450000 ptes. A canvi, l'Estat els havia de cedir l'antiga presó i la casa Galera, situades al carrer Sant Pau i Amàlia. D'aquesta manera es podria reformar la zona de l'antiga presó de dones.

A més, l'Ajuntament i la Diputació demanaven permís per deixar de construir la nova presó. L'Estat va acceptar, i la Junta li va haver de cedir la presó cel·lular i els terrenys i obres de la nova presó de dones.

Aquesta mena de tracte va posar en pràctica el Reial Decret de **1926** escrit pel rei Alfons XII, que exposava, mitjançant quatre articles, aquest assumpte.

Com que el terreny del carrer Enric Bargés havia passat a mans de l'Estat, l'any **1928** es van recomençar les obres. Tenim constància que va ser aleshores quan es va transformar tot el carrer, llavors anomenat "J". Hem trobat l'expedient i un mapa que il·lustra aquesta modificació. (*annex*)

A l'època roja", tal i com l'anomenaven alguns documents que hem trobat, es va destruir la presó de dones del carrer Sant Pau.

Més tard, el **1940**, es va fer un nou projecte de presó de dones. La Direcció General de Presons estava interessada en la construcció de la nova presó a la Vall d'Hebron, i també en la urbanització d'aquesta zona. Per a poder fer això, la Direcció General volia que l'Ajuntament contribuís aportant un 30% del cost de les obres i el terreny on s'hauria d'edificar.

A canvi, l'Estat donaria a l'Ajuntament els terrenys del carrer Enric Bargés. També li permetria fer ús de l'antiga presó i la casa galera, ja que a causa del gravamen aplicat al Reial Decret, no podrien ser utilitzades per l'Ajuntament i la Diputació fins que no s'hagués construït la nova presó.

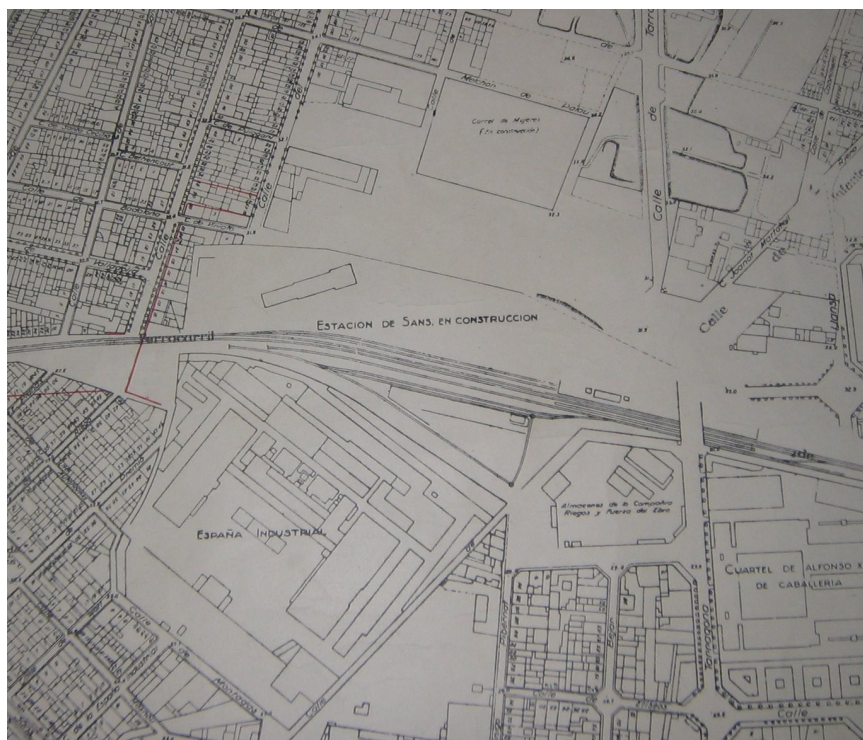
Va ser el 21 d'abril de **1943** quan el governador civil de la província de Barcelona, com a president de la Junta de Construcció de la presó, va transmetre l'edifici de l'antiga presó de dones, els terrenys annexos, i el solar de la Casa Galera a la Diputació Provincial i a l'Ajuntament de Barcelona. Tot i així no podrien fer usdefruit d'aquests edificis fins que no s'hagués acabat de construir la nova presó de dones.

Tenim un document on s'explica que el **1946** Diputació i l'Ajuntament no podrien disposar de la Casa Galera i de l'antiga presó de dones fins que no s'hagués acabat

de construir la nova presó de dones. També certifica que el 1946 el nostre solar feia vint anys que havia estat abandonat. (*annex*)

I ja el **1951** l'Estat va cedir a l'Ajuntament el nostre solar, com a condició que aquest li facilités un altre solar on construir-hi la presó.

Aquí tenim un plànol de la zona de finals dels anys 40 on podem veure clarament que al solar on avui hi ha l'institut s'hi pensava fer una presó, encara que va restar molts anys abandonat o en construcció.

Per a fer-ne un breu resum, podem comentar l'estructura d'aquesta memòria

1) Ubicació del solar (*"sitio en el punto de confluencia de las barriadas de Sans y Las Corts de Sarriá (...) por su fácil comunicación con el Ensanche de Barcelona (...) se encontrará el punto más próximo a la cárcel celular de hombres de la cual dista sólo unos 250 metros en dirección a la calle de Rosellón"*)

2) Possible utilització anterior del solar per la fabricació de maons. *"Fue explotado durante muchos años para fabricar ladrillos"*. Això per una banda facilitava la construcció de semi-soterranis per l'aïllament de la planta baixa. No obstant, obligava a fer les cimentacions amb una profunditat més gran de l'habitual.

3) Estructura de l'edifici, amb tres parts principals i la seva destinació.

4) Emplaçament de la presó: *"las tres calles restantes que limitan el solar, designadas con los nombres de **Fivaller, Puiggarí i Witardo...**"*

5) Distribució de les preses segons edat, antecedents criminals, temps de permanència... en diferents edificis i descripció de les seves parts i instal·lacions.

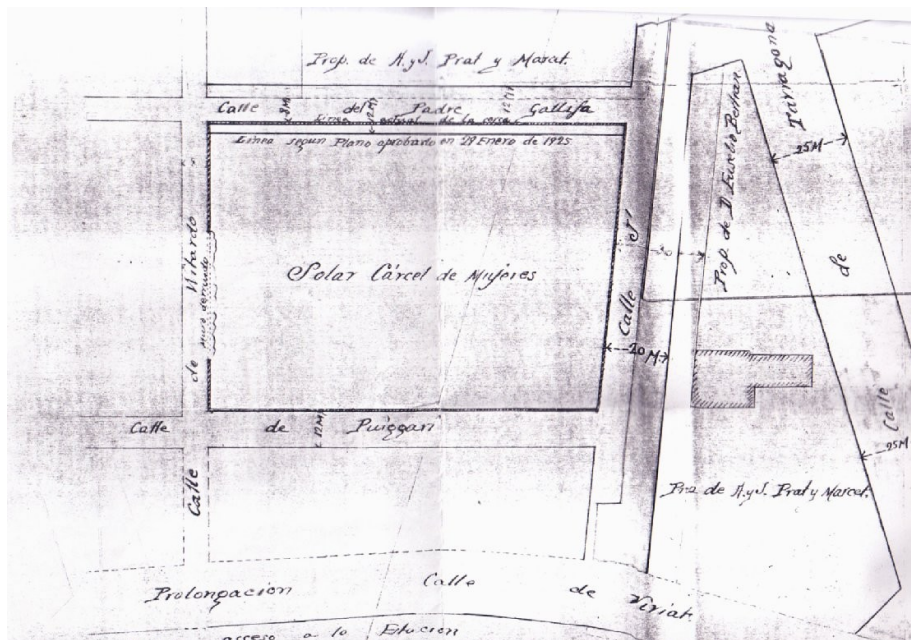
6) Descripció de la penitenciària

7) Capacitat de la presó donat que la població de la capital catalana creixia. La presó que hi havia aleshores va tenir una capacitat de 177 preses entre 1890 i 1912. En canvi, en aquest projecte es volia doblar la quantitat: 361 en total.

8) Sistema de construcció (materials, elements constructius...) semblant al de la Model. Com a anècdota, a causa de la falta de clavegueres es van haver de posar dos

(annex 27)

3.2. Immigració i urbanisme dels anys 50-60

Després de la Guerra Civil va començar una època de feblesa econòmica i de repressió política. Es va intentar crear una mena d'autarquia pel que fa al sector industrial, de manera que hi va haver un corrent migratori del camp a la ciutat, on se situaven les indústries i les fàbriques. La ciutat oferia més possibilitat de subsistència i hi havia una falta de mà d'obra industrial. Com a conseqüència, el camp va entrar en crisi.

Però les onades migratòries ja havien començat anys abans. En concret, durant els anys 1900 i 1940, el nostre barri de Sants va rebre una important quantitat d'immigrants procedents d'àrees rurals de Múrcia, Aragó, València i de Catalunya. A partir de 1940 els immigrants van ser sobretot andalusos.

La immigració va representar tot un problema a causa de la manca d'espai residencial, i la urbanització de la ciutat se'n va veure afectada. I és que la forta immigració va provocar un espectacular creixement de Barcelona, i va propiciar l'aparició del barraquisme, majoritàriament a la perifèria de la ciutat.

Es van idear un seguit de plans relacionats amb l'habitatge des de **1939** fins a **1945**. També es van crear institucions a través de les quals podia intervenir el govern franquista amb l'objectiu de construir vivendes populars i també estimular la iniciativa privada de la seva construcció. Per exemple, el 1942 es va crear **l'Institut Nacional de la Vivienda**, el 1945 **el Patronato Municipal de la Vivienda...**

Va ser en aquesta època quan van proliferar els barris **d'auto-construcció**, on no hi havia infraestructures ni serveis. Es tractava de zones perifèriques que no estaven pensades per construir-hi, àrees no planificades com a urbanes; o bé espais que abans de la Guerra Civil eren parcel·lacions privades o frustrades **ciutats-jardí** (vivendes en un principi destinades a ser cases per obrers però que finalment van convertir-se en segones residències de la classe mitjana i alta).

En aquestes zones denominades d'auto-construcció el treballador comprava una petita parcel·la i hi edificava una vivenda d'una planta, amb l'ajuda de la seva família i d'un paleta, però sense cap llicència d'obres.

El barraquisme i les coves van prendre més importància. Gairebé no hi va haver cap actuació oficial pel que fa a les barraques i la immigració es va veure com una cosa natural i inevitable. El **1949** 26 000 persones habitaven a barraques.

A la dècada dels 50, i Catalunya ja havia superat les conseqüències més immediates de la Guerra Civil. El bloqueig internacional es va acabar, el capital estranger va produir més creixement industrial i en conseqüència hi va haver noves migracions massives cap a la ciutat que van provocar que la població iniciés un període de creixement, el qual seria més important als anys seixanta i que duraria fins al 1974, aproximadament.

L'any **1950** la població de Catalunya era de 3.218.596 persones i l'any 1960 havia assolit la xifra de 3.888.489, la qual cosa implicava una taxa d'augment del 20,8 % en aquests deu anys. Catalunya va tenir un creixement de la població més elevat que a la resta de l'Estat, ja que la taxa d'augment entre 1950 i 1960 va ser tan sols del 9,2 %.

	Barcelonins	Procedents de la resta de Catalunya	Procedents de la resta d'Espanya
1877	207.194	43.225	87.976
	59,9 %	12,5 %	25,4 %
1887	239.360	49.615	100.933
	60,2 %	12,3 %	26,5 %
1900	315.624	52.315	153.782
	59,2 %	9,8 %	28,9 %
1920	334.135	145.320	209.930
	47 %	20,5 %	29,6 %
1940	533.923	173.572	328.615
	51,2 %	16,1 %	30,4 %
1950	607.704	193.713	451.556
	47,4 %	15,1 %	35,3 %

Barcelona va rebre l'arribada, del 1951 al 1960, de 450.000 immigrants, les xifres varien segons les fonts. Aquest gran creixement va ser degut, com ja hem dit, a la immigració que va rebre Catalunya, que representava un 67,8 %

de l'increment de la població catalana. Aquí tenim una taula de la població barcelonina que reflexa la gran quantitat de migració de la resta del país va arribar a Barcelona.

Un dels problemes més greus que continuaven tenint les classes populars era el de l'habitatge. La política de construcció d'habitatges per a la població obrera no era suficient, i encara menys amb el gran augment de la població als anys 50. Per tant, la majoria d'immigrants, sobretot els de menor renda, s'havien d'instal·lar en suburbis i barris amb auto-construcció marginal i il·legal amb la manca de tots els serveis

bàsics: aigua, llum, clavegueram, pavimentació, telèfon, transports, escoles, metge, comerç, etc.

Cap a principi dels anys 50 es va intentar fer una política urbana a nivell estatal i municipal, i donar una empenta als **habitatges socials**. Es van crear polígons a la perifèria de la ciutat amb habitatges pels obrers.

L'objectiu era construir vivendes de la forma més ràpida i barata possible per poder fer front a la gran demanda d'habitatge. Per aquest motiu, es tractava de cases de mala qualitat i insuficients tenint en compte el gran nombre de persones que calia acollir.

Segons la Comissió d'Urbanisme de Barcelona, a la ciutat hi havia un dèficit de 30.364 el **1945** i 55.847 el **1959**. En altres estudis s'indica que el dèficit real d'habitatges era com a mínim de 80 000.

El **1953** es va fer el **Pla Comarcal de Barcelona**, i una gran part de la indústria de la ciutat de Barcelona es va traslladar a la seva comarca (Sabadell, Terrassa...). Aquest Pla tenia un caire més aviat utòpic i pretenia afrontar els problemes socials derivats de la immigració.

El **1954** es va fer el **Primer Pla Nacional de l'Habitatge** i un seguit de lleis relacionades. A més, es van construir habitatges del **Congrés Eucarístic**, des dels anys **1953** fins **1962**. Estaven subvencionats per l'Estat, per bancs i altres organismes. En realitat no van aportar una solució al problema de la vivenda, perquè moltes es van adjudicar a famílies de classe mitjana o empleats dels organismes que van subvencionar-ne la construcció.

El **1956** la **lleï del sòl** va voler augmentar la inversió privada en construcció habitatges i va quedar patent que calia una intervenció pública pel que fa a l'urbanisme. Aquesta llei, però, va tenir una escassa aplicació, i és que aquest tema era difícil de controlar i sovint les autoritats ja estaven interessades amb la continuació d'aquestes il·legalitats urbanístiques.

Per tant, es va donar més importància a la construcció d'habitatges socials que a acabar amb el caos i l'especulació urbanística. El **1957** es va crear el **Ministerio de la Vivienda** i altres organismes, amb aquesta intenció.

El problema del barraquisme seguia patent, alhora que els barris d'auto-construcció es consolidaven. A finals de **1950** es van compatibilitzar 20.000 barraques, sobretot a zones com Can Tunis, la Zona Franca...

Tota aquesta època va ser la del "**desarrollisme**", quan es volia fer una gran expansió econòmica i hi va haver molta especulació urbanística. Dels anys **1957** al **1973** va ser l'anomenada "Barcelona de Porcioles", on nombroses obres d'infraestructures es van dur a terme volent crear la "Gran Barcelona" de la mà de l'alcalde Josep Maria Porcioles.

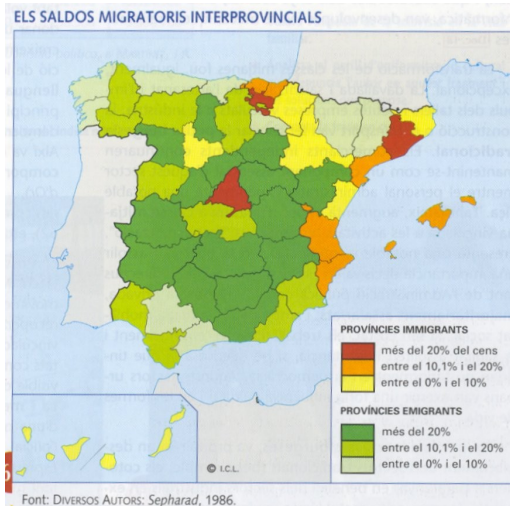
El **1959** el **Pla d'Estabilització** va deixar enrera la política intervencionista i autàrquica del govern franquista. Va ser imposat per organismes internacionals i a canvi Espanya rebria crèdits exteriors.

El sector secundari i terciari van enfortir-se, i en contraposició el treball al camp es va veure debilitat. Es va tornar a tenir un mercat lliure i a liberalitzar el comerç, entre altres coses. Així, com hem dit abans, el sector secundari es va expandir gràcies a la diversificació de la indústria catalana.

Del **1960** al **1975** hi va haver un fort **èxode rural**, i a l'interior d'Espanya es van patir unes migracions espectaculars, sobretot cap a les zones amb més dinamisme econòmic. El **1960** hi havia un 39% de persones que treballessin al camp, i el **1975** aquest nombre es va reduir a la meitat. Cal dir que els emigrants sovint es van introduir als sectors menys qualificats de la indústria. Es calcula que de **1961** a **1965** van arribar 800000 immigrants.

Per altra banda, en aquesta època hi havia una emigració externa que consistia en mà d'obra qualificada, mentre que les persones que arribaven, sovint eren solters i amb una escassa qualificació laboral perquè eren sobretot treballadors agrícoles que passaven a treballar en la construcció o la indústria.

Com a contrapartida, tot aquest èxode es va dur a terme sense cap mena d'organització urbanística, i les ciutats es van veure abordades per un cert caos urbanístic. Les ciutats, doncs, van créixer de manera desordenada i sense planificació urbanística. Van néixer nous barris als afores de les ciutats, amb condicions de vida molt deficientes i sense infraestructures.

Com a conclusió, podem veure que l'etapa franquista, majoritàriament a les dècades dels 50 i 60, va estar marcada per diverses onades migratòries del camp a la ciutat, les quals van ocasionar una manca d'habitatges que va desembocar en un caos urbanístic.

Les autoritats i els organismes creats no van prendre prou mesures i els obrers es van veure obligats a residir en zones molt poc habitables i a barris degradats i suburbis. Les barraques van estar presents durant tota aquesta etapa com a forma de vida d'aquestes persones que no tenien accés a un habitatge digne.

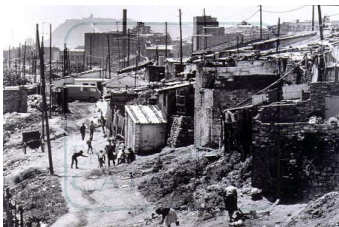
La nostra ciutat de Barcelona ha estat un bon exemple dels problemes de la immigració i la falta de llocs on viure, i s'ha vist envoltada de barris perifèrics de nova construcció.

3.2.1. El barraquisme a la nostra zona

Aquests corrents migratoris també van afectar el nostre barri de Sants, i des d'anys molt anteriors a la guerra. Tal i com hem explicat a la història del barri, Sants era un barri ple d'indústries. Segons unes dades que ens han arribat, Sants comptava el **1953** amb 52 indústries sidero-metal·lúrgiques, 10 tèxtils, 10 químiques, 10 del ram del vidre i nombroses petites fàbriques i tallers.

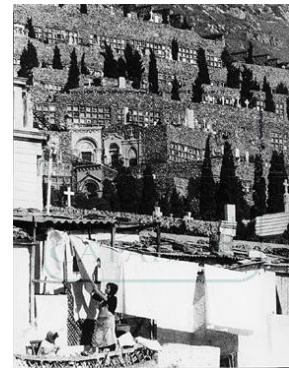
Totes aquestes fàbriques i tallers requerien un gran nombre de treballadors, de manera que molts obrers es van instal·lar al barri per treballar-hi. Per aquest motiu també a Sants van proliferar les barraques. Tenim constància de l'existència de barraques al solar de l'institut durant els anys 50. Ho podem certificar gràcies a un àlbum fotogràfic que vam obtenir a l'Arxiu Històric de Sants. (*annexos 30 i 31*)

No disposem d'informació anterior a causa de la inexistència de documents que ens permetin esbrinar què hi havia abans (edificis, fàbriques...). Això és degut a la pèrdua de la informació referent a Sants durant la Guerra Civil.

La ciutat, com hem explicat, s'havia anat expandint en forma d'un creixement urbà caòtic ocasionant un urbanisme desordenat. Això va provocar la

degradació dels barris, els petits robatoris, el desenvolupament de la prostitució, i l'acumulació de gent vivint en petites barraques sobretot a la perifèria de Barcelona.

Algunes de les zones de Barcelona on el barraquisme va ser més important eren: Somorrostro, Pekín, Camp de la Bota, La Perona, El Carmel, Montjuïc, etc.

Les condicions de vida en les quals es trobaven els habitants de les barraques eren molt dures. Hi havia molt poca higiene degut a la falta de clavegueram, les famílies havien de conviure en un espai molt reduït ja que en una mateixa parcel·la s'acumulaven moltes barraques.

A més, l'aigua corrent no arribava a aquestes concentracions de petits habitatges.

Les constants malalties entre els habitants d'aquestes barraques eren provocades per la malnutrició, i a més, es contagiaven molt fàcilment a causa de la manca d'higiene i l'enorme quantitat de gent que vivia en un

mateix solar.

L'economia d'aquestes famílies no els permetia tenir accés a un nivell de vida més elevat i havien de resignar-se amb aquesta forma de subsistència.

L'Anselm Cartañá, encarregat de l'Arxiu Històric de Sants, va comprovar els expedients de construcció de la casa del carrer Melcior de Palau número 161. D'aquesta manera va saber que les fotografies estan datades cap a l'any 1955. A més, vam comprovar el model de cotxe que surt a una de les fotografies, i ens van dir que possiblement era un "Citroën Rosalia" dels anys 40-65.

Les barraques estaven situades entre els carrers **Enric Bargés**, **Melcior de Palau**, **Witardo** (actual Guitard) i la prolongació de **Puiggarí**.

La zona en la qual es trobaven tenia unes dimensions d'aproximadament 80 x 60 metres. S'anomenava la barriada de "Robrenyo", on habitaven 200 famílies, més o menys 1500 persones, de les quals solament treballava el 25%. La majoria de nens estaven abandonats a causa del treball necessari dels seus pares, i molts pocs

anaven a l'escola.

Les barraques d'aquesta zona estaven construïdes aprofitant els ciments del que havia de ser la presó de dones.

Hi havia tres plans: el superior (per sota del nivell del carrer), l'intermedi i el subterrani (amb poca llum, poca ventilació i grans humitats). Al solar no hi arribaven les clavegueres, i per a subministrar-se aigua havien de recórrer 200 metres.

4. L'INSTITUT

4.1. Ubicació a Sants

El nostre institut, l'I.E.S. Emperador Carles, està emplaçat al barri de Sants, al costat de l'Estació. És per aquest motiu que podem afirmar que se situa en una àrea molt ben comunicada.

L'edifici es troba al carrer Enric Bargés, entre els carrers Puiggarí i Melcior de Palau. A la mateixa illa hi ha la facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona i l'escola de primària Pràctiques II. Juntament amb l'escola Pràctiques I, constitueixen un bloc educatiu important. Aquests dos C.E.I.Ps eren els annexos de la *Normal* anteriorment. (annex 10)

Vistes de l'edifici en l'actualitat:

4.2. Construcció

L'institut es va acabar de construir el 1961, en una època de transformacions econòmiques i socials que van propiciar un increment de la població i del benestar, i per tant una major demanda de servei educatiu. Era una dècada en la qual la natalitat estava creixent molt, més tard anomenada ***baby boom***. Aquest increment de la població infantil va suposar un fort augment de la demanda de servei educatiu a Catalunya i a Espanya.

L'edifici, en principi estava destinat a ser l'**Instituto Nacional de Enseñanza Media (INEM) "Emperador Carlos"**, ja que en aquella època era costum posar noms de celebritats polítiques i culturals d'acord amb els ideals imperialistes, com ara l'escola "Infanta Isabel de Aragón" i "Joan d'Àustria", inaugurades el mateix dia que el nostre institut.

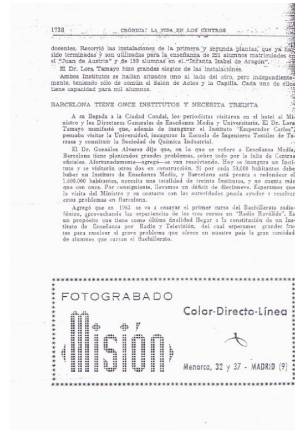
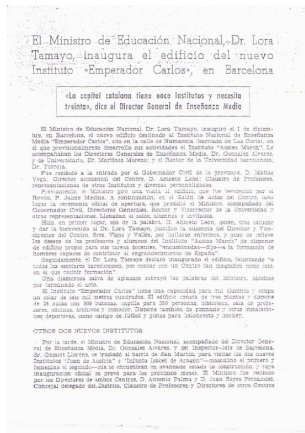
Més endavant alguns alumnes van presentar queixes pel que fa al nom del nostre institut. Amb motiu de la celebració del 25è aniversari de la seva inauguració es van redactar diversos textos referits al canvi de nom del centre. A través de l'Arxiu Històric de Sants hem pogut tenir accés a aquestes exposicions.

La majoria d'aquests textos es queixaven del fet que es fes referència a una autoritat com és un emperador. Segurament estaven en contra d'aquest tipus de sistema que els recordava al règim franquista espanyol. Van proposar altres denominacions més adients amb la nostra cultura, la catalana, com el d'un escriptor o poeta.

L'any en què es va acabar de construir el nostre centre les instal·lacions de l'institut **Ausiàs March**, situades a la part alta del carrer Muntaner, s'havien quedat petites pel nombre d'alumnes que havien d'acollir. És per aquest motiu que van fer servir temporalment el nostre edifici recentment construït per fer-hi les classes. Quan es va haver acabat de construir l'edifici de la carretera d'Esplugues, els alumnes de l'Ausiàs March van poder fer servir aquest centre deixant lliure el del carrer Numància per a l'"Emperador Carles". Tenim constància que el primer curs com a Emperador Carles, el 1967-1968, els alumnes que fins llavors havien estudiat a l'Ausiàs March situat al carrer Numància i que volien seguir estudiant al mateix edifici van haver de pagar un petit impost per canviar-se d'institut.

A la inauguració del centre, que va tenir lloc l'1 de desembre de 1962, hi va assistir el Ministre d'Educació Nacional, el Dr. Lora Tamayo i el governador civil de la província, Dr. Matías Vega, entre altres personalitats del moment.

La

cerimònia d'inauguració es va fer a la sala d'actes. El director i vicedirector de l'Ausiàs March, els srs. Vigas i Vallés no van poder fer acte de presència. (annex 13)

Segons el document que ens ha servit com a font bibliogràfica, l'institut tenia una capacitat de mil alumnes, ja que gaudia d'unes instal·lacions molt grans. La superfície del solar era de 6000 m², i l'edifici era de tres plantes amb 25 aules. També hi havia la capella, que podia acollir 350 persones, la biblioteca, la sala de professors, les oficines, arxius i menjador. A més, tenia un gimnàs i altres instal·lacions esportives com un camp de futbol i pistes per jugar a bàsquet i hoquei.

El disseny de l'edifici el va fer l'arquitecte F. de P. Adell Farré. Aprofitant el 44% d'una superfície de 4.621 m², va aixecar tres plantes i va elaborar un soterrani i un pati. En total són 7.572 m² edificats.

Aquesta construcció anava destinada a ser, a més a més d'un institut, un lloc on pogués viure el conserge que treballava a l'institut.

L'estructura de l'edifici, molt simètrica i de disseny franquista, és el reflex del caràcter d'una època. La seva consistència i l'aspecte que aporten les columnes del vestíbul, massisses i de marbre, recorda a un estil de construcció que vol impressionar i donar un aire de grandesa.

A més, la gran escalinata de l'entrada i el bust de l'Emperador Carles, així com la terrassa sobre el gimnàs des d'on es pot controlar tot el pati, també transmeten ordre i respecte.

Per altra banda cal destacar que a l'institut hi havia una capella on es feien misses. Això demostra una forta vinculació de l'Església amb el poder a Espanya. A més, com en d'altres edificis públics, hi havia un escut preconstitucional al segon pis, on ara hi ha una finestra.

En resum, el nostre institut no està dissenyat de forma que doni una imatge d'educació i ensenyament, sinó que més aviat es tracta d'un edifici que vol imposar un model de societat determinat d'acord amb el règim franquista.

En aquests primers cursos es tractava d'un institut on només hi assistien nois, però poc a poc, a partir del curs 71-72, algunes noies es van començar a incorporar al centre, fent algunes obres (com habilitar els lavabos) que permetrien convertir-lo en mixt. Al principi eren molt poques les noies que s'hi van inscriure, però poc a poc l'institut va anar incrementant el nombre d'alumnat femení.

La sra. Mª Jesús Florit ens ha explicat els inicis de l'INEM Emperador Carles. El seu pare, Joaquín Florit, va ser el primer director que va tenir el centre. Li van oferir la possibilitat de traslladar-se a Barcelona per ocupar aquest càrrec, ja que després de l'estada temporal de l'Ausiàs March a l'edifici, calia un nou professorat i equip directiu.

El primer claustre de l'institut Emperador Carles es va fer a l'octubre de **1967**, sent presidit pel primer director del centre, Joaquín Florit. Juntament amb José Florit i Anna Ballarini van constituir el primer equip directiu de l'Emperador Carles.

Hem confeccionat una cronologia de les juntes directives que hi ha hagut a l'institut al llarg de la seva història. Començant el curs 1967-68 com a Emperador Carles fins ara, els membres dels equips directius han estat els següents:

CURSOS	DIRECTOR/A	CAP D'ESTUDIS	SECRETARI/A
1967-1968	Joaquín Florit	José Florit	Ana M ^a Ballarini
1968-1969	Joaquín Florit	Antonio Segarra	Ana M ^a Ballarini

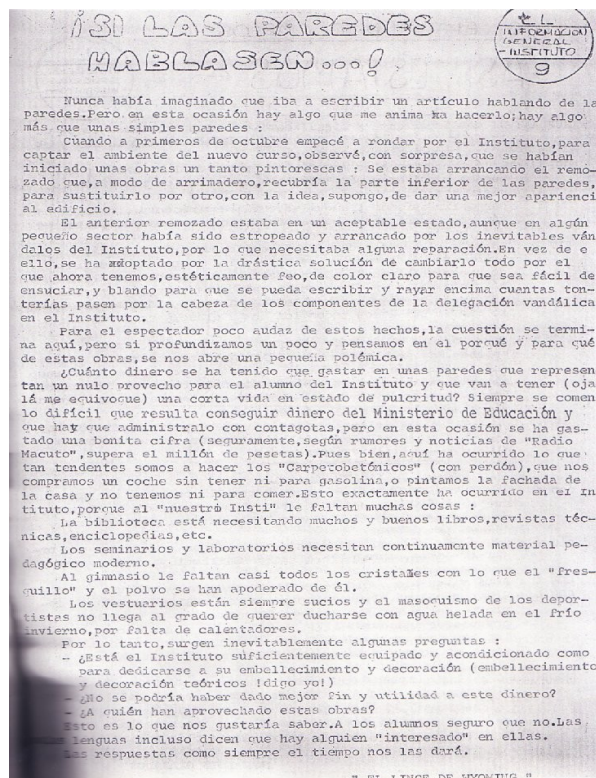
1969-1970	Joaquín Florit	Antonio Segarra	Pons Granja
1970-1971	Joaquín Florit	Antonio Segarra	Manuel Clemente
1971-1972	Joaquín Florit	Antonio Segarra	Manuel Clemente
1972-1973	Joaquín Florit	Juan Vayá	Manuel Clemente
1973-1974	Juan Vayá	Antonio Segarra	José Luis Ruiz C.
1974-1975	Juan Vayá	Antonio Segarra	Miguel Muñoz
1975-1976	Juan Vayá	Antonio Segarra	Miguel Muñoz
1976-1977	Miguel Muñoz	Antonio Segarra	Josefina Terol
1977-1978	Miguel Muñoz	Antonio Segarra	Josefina Terol
1978-1979	L. G. Suárez-Llanos	Antonio Segarra	Josefina Terol
1979-1980	Marta Solé	Damià Obach	Rosa Cuberes
1980-1981	Marta Solé	Ferran Molina	Rosa Cuberes
1981-1982	Jordi Nogués	Ferran Molina	Pere Casanellas
1982-1983	Anna Busquets	Ferran Molina	Pere Casanellas
1983-1984	Joan Castellanos	Joan Maria Aixa	M.M ^a Gibert
1984-1985	Joan Castellanos	Joan Maria Aixa	M.M ^a Gibert
1985-1986	Joan Maria Aixa	M ^a T. Gracia	Joaquín Mesa
1986-1987	Joan Maria Aixa	M ^a T. Gracia	Joaquín Mesa
1987-1988	Joan Maria Aixa	M ^a T. Gracia	Joaquín Mesa
1988-1989	Joan Maria Aixa	M ^a T. Gracia	Rosa Cuberes
1989-1990	M ^a Isabel Comellas	A. Echeverría	Roser Tomàs
1990-1991	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Roser Tomàs
1991-1992	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1992-1993	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1993-1994	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1994-1995	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1995-1996	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1996-1997	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1997-1998	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1998-1999	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
1999-2000	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
2000-2001	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
2001-2002	Assumpta Sadurní	A. Echeverría	Ferran Molina
2002-2003	Assumpta Sadurní	Mercedes Vives	Ferran Molina
2003-2004	Assumpta Sadurní	Mercedes Vives	Ferran Molina
2004-2005	Assumpta Sadurní	Mercedes Vives	Ferran Molina
2005-2006	Assumpta Sadurní	Mercedes Vives	Miquel Gisbert

Des que es va construir fins ara el centre ha sofert diversos canvis físics que s'han anat adaptant a les diverses necessitats del personal del centre, a les quals hi ha influït la situació política i en conseqüència, social i educativa del país.

D'altres reformes han estat només adaptacions a les condicions estètiques que se li volia donar a l'institut. Per exemple, tenim una queixa presentada per un alumne a la revista *Tribuna Libre*, que era de l'Associació d'Antics Alumnes de l'Emperador Carles, i que servia de butlletí informatiu intern.

En aquest article mostrava el seu descontentament i alhora el d'altres alumnes del centre davant la inversió dels pocs recursos econòmics dels quals l'any 1975 disposava l'institut en el cobriment amb pintura, segurament, de la part baixa de les parets interiors de l'edifici. D'aquesta manera es pretenia evitar que s'embrutessin les parets, que abans devien ser completament blanques.

Aquest és un exemple de modificació física de l'edifici, encara que no dels més destacables. Ara bé, en aquest cas n'hem pogut trobar un testimoni que, per bé o per mal, demostra el fet que es va fer aquest arrebossat de les parets.

En el moment de la seva construcció, l'institut presentava un aspecte semblant a l'actual, ja que les modificacions que s'hi ha fet no han estat del tipus estructural, sinó petits canvis fets a l'interior del centre.

A partir d'una redacció que un alumne va escriure amb motiu del 25è aniversari, hem pogut saber que el primer que es va fer va ser el pati de l'institut. Com que en un principi no estava protegit, no hi havia cap mur, alguns nens del barri hi anaven a jugar.

Amb l'ajuda de les enquestes que ens han contestat alumnes i professors que han passat per l'institut i d'altres que encara hi són, hem pogut conèixer l'entorn en el qual es va edificar el centre. Ens han descrit allò que hi havia a l'àrea on se situa l'institut quan ells hi van entrar. (*annex 32*)

Ens han explicat que en el moment en què es va construir l'edifici que serviria d'institut el carrer Puiggarí no estava obert, i el mur de l'institut que donava a aquest camí no estava construït. Més endavant es va aixecar aquesta paret alta que va separar el pati del carrer. Tot i això es va fer una porta de fusta que corria lateralment i que els comunicava. A causa de la diferència de nivell entre el pati i el carrer, l'accés era per una pujada de terra que més tard va convertir-se en una rampa de ciment. A més, la porta es va canviar per una metàl·lica i no corredera, que encara hi és ara.

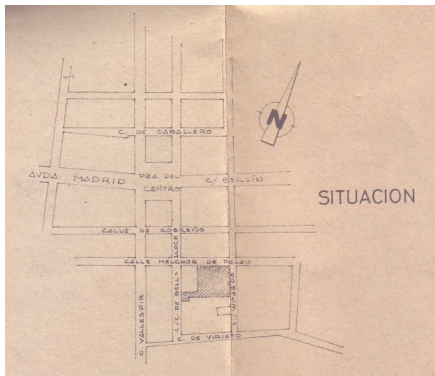
Pel que fa al voltant del nostre solar ens han comentat que la zona en què aquest va ser construït, aleshores no estava plenament urbanitzada. Hi havia edificis de recent construcció que contrastaven fortament amb les males condicions en què es trobaven alguns solars d'aquest nucli. També destacaven diversos carrers que formaven part de l'Eixample que encara no estaven asfaltats.

El solar on es va construir l'edifici de l'institut estava a la perifèria de la ciutat, i prop d'ell només hi havia algunes runes de fàbriques, com les de l'Espanya Industrial, on més endavant es va fer el parc. A més, l'actual Estació de Sants era una gran esplanada travessada per algunes vies de tren que, igual que les vies de l'Avinguda de Roma, estaven descobertes.

Per altra banda, a l'àrea situada entre els carrers Numància, Berlín i Josep Tarradellas hi havia tot un conjunt de barraques en les quals hi vivia població pobra en molt males condicions. S'anomenaven les barraques de "Can Baldiri", i era un solar brut i sense clavegueram. Hi van ser entre els anys 60 i 70.

Se'ns ha comentat que al carrer Guitard hi havia una fàbrica que es dedicava a l'alimentació avícola, i que on ara hi ha els jardins del Màlaga alguns professors recorden l'existència d'algunes restes d'una antiga colònia industrial ubicada en aquell solar.

Al costat de l'institut hi havia diversos edificis, com la "Normal" o antiga Escola de Mestres de Barcelona, que es va construir els anys 62-63, juntament amb els seus corresponents annexos, que eren per fer-hi les pràctiques.

El barri va anar creixent, i el 1978 es va fer l'actual escola de primària Jaume I, que l'any 1981 o 1982 ja seria mixte, tal i com l'escola del costat, el Ramon Pané.

El curs 1998-99, però, l'Escola de Mestres va traslladar-se, i l'edifici on havia estat aquells anys va servir per a la facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona, que encara hi és actualment.

En aquella mateixa zona que envolta l'institut, ja hi havia l'ambulatori, a més de la deixalleria i unes fàbriques de material naval, segons ens ha explicat un ex-alumne.

En una àrea com aquesta va ser edificat el centre, que primerament va ser utilitzat provisionalment per l'insitut Ausiàs March mentre es feia una nova construcció que l'acolliria a Esplugues. Els seus alumnes venien d'un centre situat a la part alta del carrer Muntaner, que era com un palauet bastant elegant. És per aquest motiu que en veure el nou espai on cursarien les seves classes es van sorprendre més aviat negativament.

Però aquest suburbi ha anat millorant al llarg dels anys amb la construcció de nous edificis i l'oferta de més serveis. D'aquesta manera l'entorn de l'institut ha anat

canviant de forma que finalment ha esdevingut una àrea agradable per viure-hi i per a cursar-hi els estudis.

4.3. Descripció de l'institut

En general, l'edifici està estructurat de manera molt simètrica. L'**entrada principal** està al centre de la construcció, i dona al carrer Enric Bargés. Davant d'aquesta hi ha una zona que serveix d'aparcament. (*annex 11*)

Pujant l'escala exterior que hi ha abans d'arribar a la porta d'entrada, i passant per aquesta, s'accedeix al **vestíbul**. Amb certa majestuositat, quatre columnes massisses fetes de marbre deixen veure, a l'espai que queda entre elles, l'escala que permet pujat al primer pis. Abans, però, hi ha un espai que serveix de **consergeria**, que l'han afegit el 92-93, aproximadament. També és al vestíbul on trobem un seguit de panells informatius sobre temes tractats pels diferents departaments de l'institut.

Hi ha **tres escales**: una central, que uneix el pati, la planta baixa i el primer pis; i dues simètriques als extrems que, una a la dreta i l'altra a l'esquerra permeten l'accés des de la planta baixa, al primer, segon i tercer pis.

Travessant perpendicularment aquest vestíbul hi ha un passadís bastant ample que s'estén cap a la dreta i cap a l'esquerra. A l'**ala dreta** d'aquesta **planta baixa** hi ha una zona en la qual trobem el despatx de direcció, el despatx del secretari i la secretaria. El curs 2003-04, però, la sala que servia per secretaria es va dividir en dues: una per l'I.E.S. Emperador Carles i l'altra per l'Escola Oficial d'Idiomes.

Davant dels despatxos, situada a l'altra banda del passadís, hi ha una petita sala on trobem la fotocopiadora. És aquí on anteriorment hi havia la consergeria.

Seguint encara en aquest passadís, en el qual el curs 2000-01 l'AMPA va col·locar una sèrie de taquilles a petició dels alumnes de l'institut, hi ha encara dues aules més, la 3 i la 4. També hi ha la porta d'accés a la sala d'actes, el lavabo dels professors i finalment les escales ja esmentades que porten al primer pis.

La **sala d'actes**, demanada reiteradament per grups de teatre aliens al centre, ens van donar a conèixer que està catalogat juntament amb altres teatres de Barcelona per les seves mides, les prestacions que ofereix etc.

Al llarg de la història de l'institut, ha acollit tot tipus de representacions. Per exemple, les dels alumnes del centre, que sovint han creat grups de teatre; concerts de cantants que s'han donat a conèixer per primera vegada en aquest recinte, com la Marina Rossell; col·loquis i debats sobre diversos temes polítics, etc. La sala d'actes només va ser reformada amb el canvi de butaques. Abans hi havia unes que eren de fusta, i ara hi ha unes de més còmodes, amb coixí.

Per tal que fos un lloc on s'hi pogués mantenir el silenci i així escoltar amb facilitat els diàlegs dels actors, es va modificar la paret que donava a l'aparcament de cotxes a l'exterior. Això es va fer com a conseqüència de l'hàbit que havia sorgit entre els alumnes de jugar a front-tennis en aquella paret. El soroll, és clar, molestava als espectadors del teatre. Per solucionar aquest problema es van posar unes cunyes per evitar que la paret fos plana.

A l'**ala esquerra** de la planta baixa hi ha la sala de professors i el despatx del cap d'estudis, que es va modificar a principi dels anys 80. Davant, a l'altre cantó del passadís, hi ha l'ascensor, que és d'ús exclusiu als professors i que connecta tots els pisos, i també hi ha una petita sala que s'utilitza de magatzem pel material de neteja i altres.

Allunyant-nos del vestíbul trobem l'**aula 5**, que actualment serveix per fer-hi classes, però que fa temps va ser utilitzada com a sala de professors fumadors i també com a aula d'audiovisuals. Això forma part de la informació que hem obtingut a partir de les enquestes que hem fet a part del professorat del centre.

Llavors hi ha l'antic **seminari de Religió**, on s'hi fan tutories i altres tipus de reunions. Abans la part inferior de la paret estava recoberta de fusta. Al costat hi ha les escales que duen al primer pis. Al final del passadís, però, hi trobem la biblioteca, i a la seva dreta les aules 1 i 2.

La **biblioteca** és un espai molt gran que els anys 60 i principis dels 70 era una **capella**, juntament amb l'aula que actualment és **audiovisuals** i una petita sala que ara serveix de magatzem en la qual encara hi ha una vidriera de colors i un altar.

Es va fer una paret per separar l'estança que antigament havia estat comuna, i així dividir-la en dues sales: una de més gran, que avui és la biblioteca, i una de més petita, que ara és audiovisuals.

En deixar-se d'utilitzar la capella, ja que cada vegada la religió ha tingut menys pes en l'educació i en general en la societat i política del país, es va decidir aprofitar aquest lloc tan espaiós per fer-hi una sala comuna per a tots els estudiants del centre. D'aquesta manera es va fer la biblioteca. A partir d'aleshores es va poder utilitzar aquesta sala per a consultar llibres i per a fer-hi exàmens de qualsevol matèria donada al centre.

Per altra banda, gràcies a la reutilització de la sala allargada del costat de les escales que ara serveix d'**aula d'audiovisuals**, i que també va ser utilitzada com a aula de música. En aquesta aula s'hi ha incorporat material informàtic i tècnic com un ordinador, un televisor, un aparell de DVD i de vídeo, un projector d'imatges i una pantalla de la mida d'una pissarra. Per aquest motiu actualment s'hi poden donar classes i fer reunions i conferències fent ús de material fotogràfic i videogràfic que serveix de complement per aquestes classes. És en aquest espai on l'Associació D'Alumnes de l'Emperador Carles (A.D.A.E.C.) organitza projeccions de diverses pel·lícules que tracten un tema determinat de la societat d'avui per parlar-ne, després, en un debat o un fòrum d'opinions.

Ara encara es pot veure la petjada de la capella a l'institut. Això es pot comprovar a l'aula d'audiovisuals, en la qual encara es conserven unes làmpades penjades d'un sostre alt en les quals hi ha el dibuix de la creu de Jesucrist. També hi ha el balcó on estava el cor que cantava i una barana amb imatges de diversos sants, que va ser el primer que es va eliminar.

Més tard es va fer un envà que separa l'actual aula d'audiovisuals de l'espai on encara hi ha un altar i dues sagristies.

Al **soterrani** només s'hi pot accedir per l'escala principal i amb l'ascensor. És on trobem el **pati**, que serveix de lloc d'esbarjo per als alumnes de l'institut. Probablement és el primer que es va fer.

Ens han dit que el carrer Puiggarí, quan es va inaugurar l'institut com a Ausiàs March, no estava obert, sinó que només era un camí. La paret que avui trobem per tancar l'espai on està el pati no sabem si es va construir en el moment en què es va fer tot l'edifici o si és posterior, ja que les opinions sobre aquest fet han estat molt diverses en les enquestes.

El mur que separa l'institut amb l'actual facultat de Biblioteconomia de la Universitat de Barcelona no hi era. Només hi havia els arbres que ara encara hi són, que ja dividien l'espai. Això ho hem pogut comprovar en veure la pel·lícula *Perros Callejeros*, que ens ha servit per a observar algunes modificacions al pati de l'institut.

Per últim, l'altra paret, que és la que dona al carrer Melcior de Palau, es va fer posteriorment. Al principi no hi havia res, per això els nens i nenes que vivien al barri hi anaven a jugar.

Al pati, un espai bastant gran, hi ha pistes per jugar a diferents esports: voleibol, handbol, bàsquet, futbol...

Al soterrani, a més a més, hi ha una sèrie de sales. D'esquerra a dreta: S1 i S2, on abans hi havia una cuina.

L'actual aula de música i el seu seminari abans era el menjador del centre, on podien dinar els professors i alumnes de l'institut. Al seu costat, hi ha unes aules que sempre han servit de magatzem i que ara estan tancades. És on hi ha els conductes de la calefacció i d'altres. Més a la dreta, una aula que era un arxiu, i que ara és una sala d'estudi.

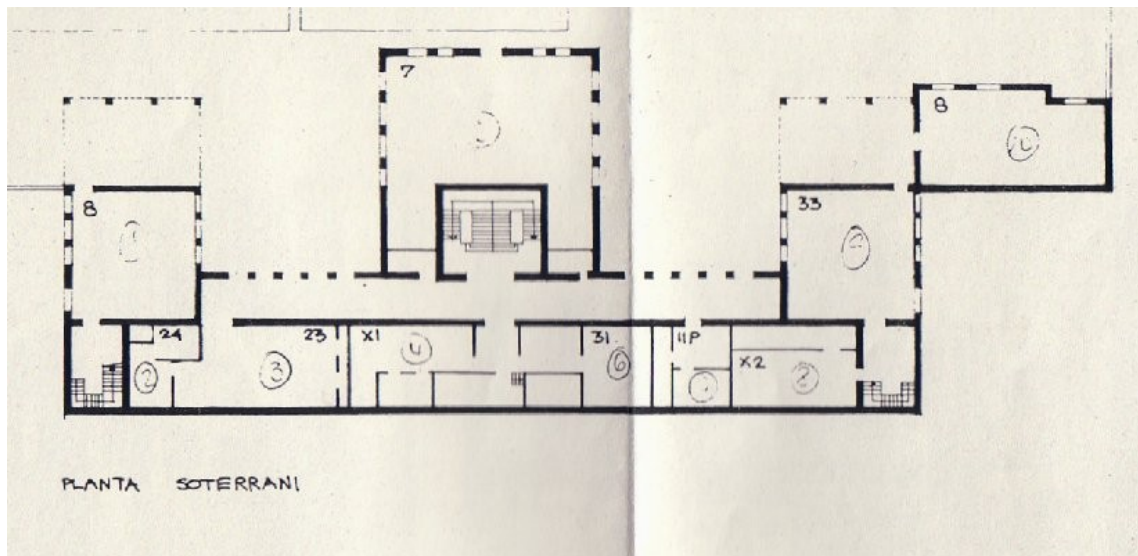
Finalment on ara hi ha l'aula de tecnologia abans hi trobàvem la vivenda del conserge, a la qual es pot accedir des de les escales de l'extrem dret de l'edifici.

Als dos costats, de forma més o menys simètrica, hi ha uns porxos amb els seus respectius vestuaris. Possiblement al principi només hi havia els de la dreta, però quan l'institut va esdevenir mixt, és a dir, de nois i noies, es van adaptar els vestuaris, quedant l'antic vestuari de nois per a les noies, i construint-ne un de nou per als nois. En el plànol no es veu el que actualment és de nois, ja que encara no es devia haver fet.

Fem una petita observació: s'han establert els labavos i vestuaris de nois i noies, en tots els pisos, un a cada extrem, depenent del gènere. En principi està ben pensat, però la qüestió és que finalment han quedat tots els vestuaris de nois a les ales dretes de l'edifici i els de noies a les ales esquerres. El problema està en els del soterrani, que estan al revés. Suposem que podem trobar el perquè en el fet que els del pati van fer-se més tard, però s'haurien pogut fer conservant una certa cohesió amb els dels altres pisos.

Finalment, dins el soterrani, cal destacar el gimnàs, equipat amb el material suficient per a realitzar-hi classes d'Educació Física. Tot i això, quasi sempre es fan a l'exterior, al mateix pati.

Només tenim constància d'un canvi que es va fer al gimnàs, i que ens el va comentar el Quim Monzó, que va ser alumne d'aquest institut: *“Van col·locar parquet al gimnàs, i per patinar-hi —estava prohibit fer-ho— em van expulsar de l'equip de hoquèi patins.”*

A la **primera planta**, com podem veure en aquest plànol, s'hi pot accedir des de la planta baixa amb unes escales ubicades al centre de l'estructura, i també des de les escales que hi ha als extrems dret i esquerre de la planta.

L'espai està dividit en diverses aules. A aquest pis hi trobem les que tenen com a nombre del 10 fins al 19.

A l'**ala esquerra** hi ha les aules de la 10 fins la 15. L'espai que ocupen les aules 12 i 13 i el passadís que les comunica abans l'utilitzava el cor que cantava a les misses que es feien a la capella. És per això que al passadís que porta a aquestes aules i a

la mateixa aula 13 hi ha dues portes petites que donen al balconet des del qual es veu l'aula d'audiovisuals. Si ens hi fixem, l'enrajolat del terra és diferent de la resta del passadís, i aquí es veu que és un afegit.

Les aules 14 i 15, i possiblement l'aula 100 també, estaven separades per unes portes correderes que obrien quan volien aprofitar tot l'espai en conjunt i fer-hi exàmens allà.

A més, hi ha una aula, la 100, que és molt petita, i que també va ser modificada. Ara està equipada amb ordinadors i s'utilitza normalment com a aula de reforç. És allà on es va posar el primer ordinador comprat per a l'institut, que va costar 800.000 ptes. Al costat de les escales hi ha els lavabos de les noies.

Al mig de la primera planta, al qual s'hi arriba directament des de les escales centrals, hi ha **tres aules d'informàtica**. Tenim constància que abans, en aquestes sales, hi havia una sala de reunions, diverses aules i una consulta de metge. És a principis dels anys 80 quan es va comprar el primer ordinador, un Olivetti M20. Va sorgir l'opció de la participació tant de l'alumnat com del professorat en un seguit de cursos que es van organitzar, encara que fora del centre.

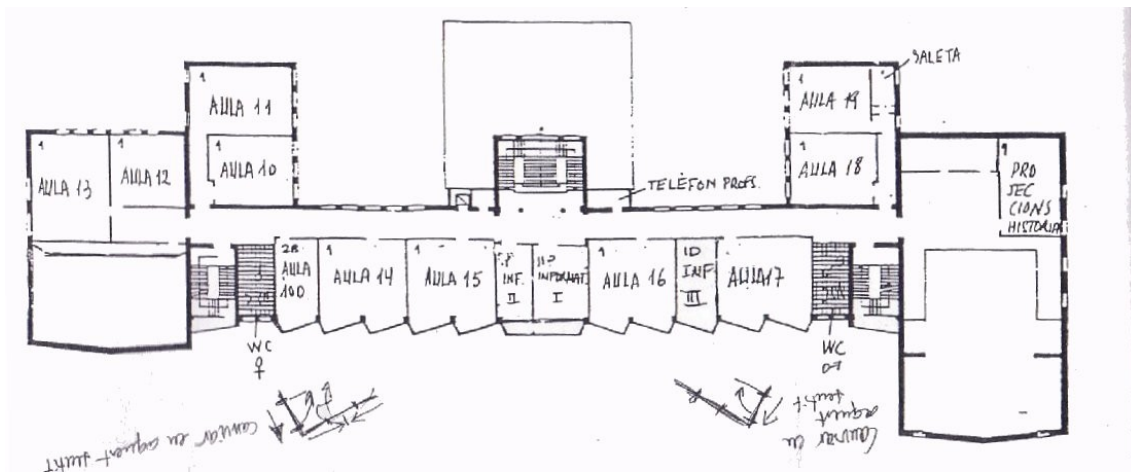
Ja el 1986 es va fer la primera aula d'informàtica a l'institut (l'aula I d'informàtica), ja que de mica en mica anaven arribant més ordinadors que enviava el Departament d'Ensenyament. També es van posar diverses impressores i un PC per a secretaria.

Més endavant es va adaptar una aula per acollir més ordinadors; d'aquesta manera l'institut ja en tenia dues. La tercera, però, no es va començar a utilitzar fins el curs 1998.

Al llarg dels anys aquestes aules d'informàtica s'han anat equipant amb ordinadors més moderns, s'ha instal·lat la connexió amb ADSL el curs 2001-02 i una xarxa de fibra òptica el 2003. La millora de les possibilitats d'aquestes aules ha fet que el maig del 2004 i del 2005 poguessin acollir innovacions com són les megaconferències. Durant aquestes activitats, els alumnes del nostre centre que han tingut la possibilitat de participar-hi ha pogut parlar amb alumnes d'altres instituts i col·legis del món a través d'una webcam. Això ha servit com a pràctica de la llengua anglesa.

A l'**ala dreta** hi ha les aules 17, 18 i 19, i també una petita sala que serveix de seminari d'informàtica. Hi ha el lavabo de nois al costat de les escales, conservant la simetria amb l'altra ala. I finalment hi ha al fons del passadís un accés a l'amfiteatre, del qual se n'ha aprofitat una part per fer-hi l'aula de projeccions. S'hi conserven les mateixes cadires que hi havia i encara hi ha a l'amfiteatre, i s'ha equipat aquesta aula amb un ordinador, un televisor i un aparell de vídeo i DVD.

Actualment les aules 10, 11, 18 i 19 són utilitzades per la tarda per fer-hi les classes d'anglès i francès de l'E.O.I. (Escola Oficial d'Idiomes).

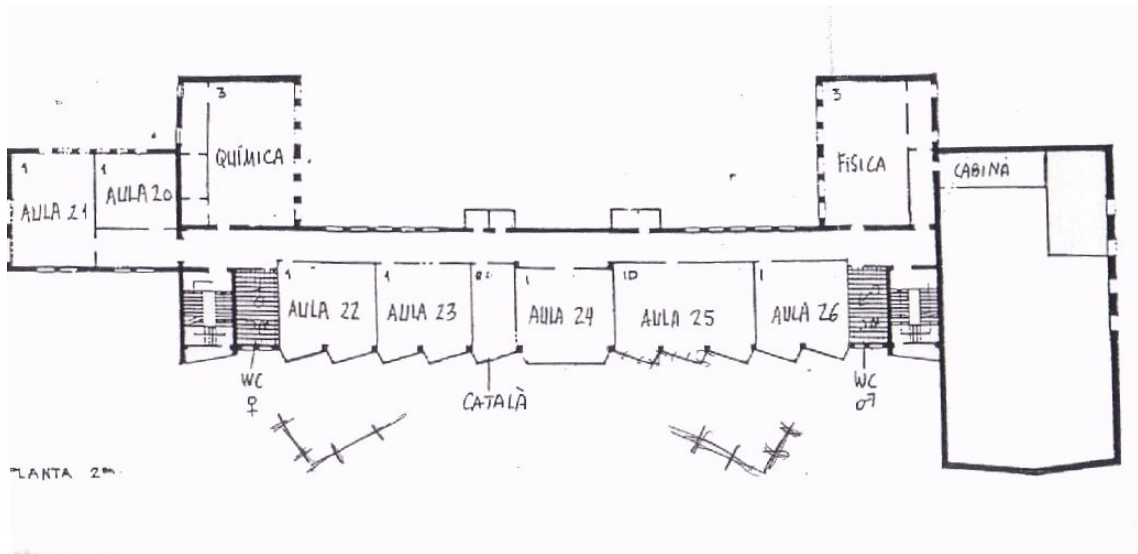
La **segona planta** és semblant a la primera pel que fa a la distribució de les aules. La diferència fonamental és que a aquesta planta només s'hi pot arribar per les escales dels extrems i per l'ascensor, és clar.

Les aules 20 i 21 es devien afegir quan es van fer les de sota, que corresponen a la 12 i la 13, que és on abans hi havia el cor. També aquí veiem el canvi d'enrajolat si el comparem amb el de la resta del passadís.

A més hi ha les aules de la 22 a la 26, entre les quals hi ha el Seminari de Llengua i Literatura Catalanes, que es a estrenar el curs 1989-90.

A aquest pis hi trobem els laboratoris de física i de química, un a cada ala, disposats simètricament seguint l'eix imaginari que divideix l'institut en dues parts molt semblants.

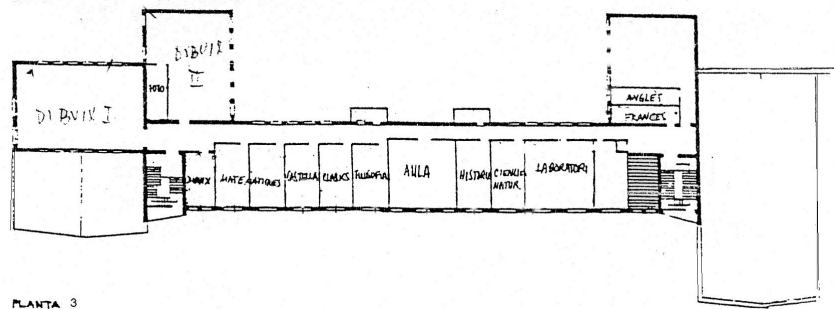
També hi ha uns lavabos de nois i uns de noies just a sobre dels del primer pis.

Per últim, a la **tercera planta** hi trobem l'aula de dibuix, una de les més maques que hi ha a l'institut. A totes les seves parets hi ha finestrals, i això permet l'entrada de molta llum, que facilita el treball a les classes i suposa un estalvi d'energia. A més, des d'aquesta aula, que és molt gran, es veu tot l'entorn de l'institut, ja que està al tercer pis.

Hi ha una aula que s'utilitza també per fer classes de Dibuix o d'altres activitats plàstiques, que ja és més petita.

És en aquesta planta on hi situem la majoria de departaments, antigament anomenats seminaris. Hi ha, d'esquerra a dreta, els departaments de Dibuix i Plàstica, Llengua i Literatura Castellanes, Filosofia, Ciències Naturals (amb un laboratori per a fer-hi les pràctiques), i els de Llengua Anglesa i Francesa, posteriorment afegits en un espai que havia servit de pati; era com una mena de terrasseta. Al costat del seminari d'Anglès hi ha una aula amb material de tipus audiovisual, que també serveix com a espai per a donar-hi classes.

Finalment hi ha uns lavabos que actualment sembla que no s'usen, i que estan davant del Seminari de Francès, i les escales que, com en el pis de sota, estan als extrems. Com ja hem dit abans, tant l'ascensor com les escales permeten l'accés als tres pisos.

Després de fer aquesta descripció minuciosa, destaquem alguns dels incidents que han perjudicat l'institut. Un d'ells va ser una inundació que va tenir lloc al centre, ocasionada a partir d'una pica de l'aula petita de dibuix.

L'altra va ser un incendi, el 1986, als tubs de la calefacció ocasionada per la crema d'uns esborradors de la pissarra que s'hi havien anat acumulant al llarg del temps. Es veu que des del carrer van tirar una burilla d'una cigarreta, que va caure al soterrani. És allà on es va originar l'incendi.

A part dels dies en què van succeir aquests petits incidents, les instal·lacions de l'institut sempre han acollit molt bé els seus alumnes.

S'ha de dir que aquest edifici té unes instal·lacions considerables, i aquest detall fa que sigui un lloc molt còmode per a donar-hi classes. És a causa d'aquesta gran quantitat d'aules que té que s'hi ha pogut instal·lar, també, l'Escola Oficial d'Idiomes.

A més, l'institut gaudeix d'una gran zona d'esbarjo on es poden practicar molts tipus d'esports i disposa de sales molt espaioses i agradables, com són la biblioteca, la sala d'actes i l'aula de dibuix. També cal subratllar el fet que tingui uns molt bons equipaments, que s'han anat millorant al llarg d'aquests últims anys.

4.4. Models educatius

L'estructura educativa estava organitzada de manera diferent a l'actual. Des de llavors fins ara l'institut ha viscut diverses reformes educatives, algunes més acceptades per la població i d'altres menys. Ara bé, aquestes lleis han influït molt en l'actitud del professorat i de l'alumnat del centre, tal i com ha passat en molts d'altres. És interessant estudiar aquestes transformacions en educació relacionant-les amb la història, ja que són en moments de canvis en el govern quan es promulguen aquest tipus de reformes.

En els inicis de l'Emperador Carles es va seguir el model de l'última llei d'educació que s'havia fet, que funcionava de la següent manera:

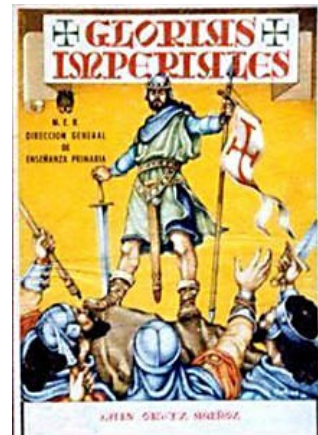
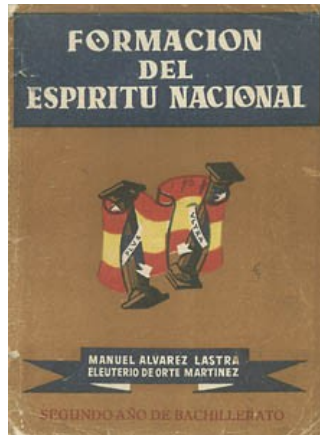
L'institut es començava amb deu anys, a partir dels quals l'ensenyament no era obligatori. Per entrar-hi calia passar l'examen d'ingrés, que s'havia de repetir tantes vegades com fes falta fins a aprovar-lo. Aquesta prova consistia en la lectura d'un fragment d'un escrit, un dictat i una divisió de dues xifres.

A continuació es feien quatre anys de **Batxillerat Elemental**, dels 10 als 14 anys. Al finalitzar-lo es feia una revàlida en la qual els alumnes havien d'estudiar tota la matèria que havien donat des que havien entrat.

Els alumnes que aprovaven aquesta revàlida podien continuar estudiant i fer el **Batxillerat Superior**, que durava dos anys. Es podia escollir entre la modalitat de ciències o de lletres. Quan es finalitzava es feia una altra revàlida i en cas d'aprovar-la es podia accedir a un curs pre-universitari, anomenat **PREU**.

En aquella època s'impartia una assignatura anomenada Formació del Espiritu Nacional (**F.E.N.**). La persona encarregada de donar aquestes classes era un militar o polític triat per la Falange que havia d'introduir els valors polítics i socials del franquisme en l'alumnat. D'aquesta manera el règim pretenia instruir els alumnes d'acord amb la ideologia del sistema polític vigent. Hem trobat a Internet les portades dels llibres de text d'aquesta matèria:

Als altres instituts on hi havia noies es feia un altre tipus de formació, ja que el paper que ocuparien en la societat, segons els ideals franquistes, era diferent del dels homes. Per això hi havia una assignatura anomenada **Enseñanzas del Hogar** en la qual s'aprenia a portar una casa i una família, a ser mestressa de casa, i a adoptar uns comportaments determinats. Al nostre institut, però, no es va arribar a fer aquest tipus d'ensenyament perquè quan es va convertir en mixt ja no es cursava aquesta matèria.

Pel que ens han comentat, el professor d'**Educació Física** també era designat per la Falange. Es tractava d'homes sovint relacionats amb l'exèrcit o ficats en el "Movimiento".

L'assignatura era molt diferent de l'actual, i se separava per sexes. Els nois havien de fer exercicis i activitats d'estil militar i disciplinari que alguns alumnes comparaven amb els del servei militar.

Segons ens explica un ex-alumne de l'institut que hi va estudiar a la dècada dels 70, *"L'educació física consistia fonamentalment en fer gimnàs: ben alineats i formats, marcant les distàncies amb el braç estirat fins a tocar l'espatlla del company de davant i dels costats. Flexions i estiraments tots alhora, "pecho fuera, barriga adentro" cridava el profe amb el seu xandall i el silbato en la boca [...]!"*.

Les classes consistien en fer un seguit de taules de gimnàstica, de to molt franquista i amb moviments molt militars. També feien servir aparells com el poltre, el plínton, el

cavall... a més a més pujaven la corda i la barra. “...*el professor donava instruccions: venga, ¡sin miedo!*”

El material de què disposava el centre no era gaire bo, i l'esport era poc rigorós. Més endavant es va construir la pista de frontennis a petició d'un professor del centre.

Les activitats que feien “*fomentaven la crueltat entre els companys i afavorien que els més dèbils patissin humiliacions i burles per part dels més forts. Resultat : els que tenien problemes no els superaven, és a dir l'Educació Física podia provocar l'efecte contrari de les virtuts que se li suposen a l'esport: capacitat de superació, treball en equip, solidaritat, companyerisme.*”, diu un altre ex-alumne.

“*Afortunadament vam poder suplir aquestes carències esportives amb la pràctica d'esports en equip que es tiraven endavant gràcies a l'implicació de l'AMPA, dels alumnes més grans i d'alguns exalumnes. Això va ajudar a convertir l'Empe en un espai de socialització i de transmissió de valors molt interessant.*”

L'assignatura de **Religió** era, és clar, obligatòria. Durant el curs es feien algunes misses a la capella de l'institut, l'assistència a les quals era voluntària. Hem llegit en una redacció d'un alumne que els diumenges es podia fer missa a la capella. El capellà que oficiava les misses era el professor de Religió del centre.

Ens han comentat, com a anècdota, que en algunes ocasions com Setmana Santa es feien processons pel pati i fins i tot van venir, entre d'altres, alguns jesuïtes a predicar.

També ens han explicat que es feia **Llatí** com a matèria obligatòria el tercer i quart curs de Batxillerat Elemental. Més endavant, si s'escollia fer el Batxillerat Superior de lletres, se seguia aprenent Llatí. En cas de triar ciències, no es feia aquesta matèria.

El curs escolar començava a l'octubre, i finalitzava el mes de maig, així que era de menys durada que l'actual.

A més, no era condició necessària per aprovar el curs assistir a les classes. És per això que hi havia els anomenats *alumnes lliures*, que s'examinaven al final del curs sense haver anat a les classes.

Hem aconseguit un butlletí de notes d'aquella època, en el qual consten algunes de les matèries citades anteriorment.

MATERIAS	Primera evaluación		Segunda evaluación		Tercera evaluación		Cuarta evaluación		Observaciones
	Condi- ciones	Apro- gada	Condi- ciones	Apro- gada	Condi- ciones	Apro- gada	Condi- ciones	Apro- gada	
	Actual		Actual		Actual		Actual		
Asignaturas básicas									
Lengua española									
Lengua extranjera									
Matemáticas									
Asignaturas optativas									
Seminarios									
Educación Cívica Do- cta									
Política									
	El Tutor,		El Tutor,		El Tutor,		El Tutor,		El Tutor,
	El Padre,		El Padre,		El Padre,		El Padre,		El Padre,

(annex 14)

Va ser durant un dels darrers governs del general Franco, sent ministre Villar Palasí, que es va elaborar i aprovar la **Llei General d'Educació (Llei 14/1970)**. A l'institut va ser aplicada totalment el curs 1975-76. Aquesta establia una educació obligatòria de més durada, ja que seria fins als catorze anys. Potser va ser el resultat d'un intent de culturització de la població, o també es podia veure com una aposta a llarg termini en la millora del "capital humà". Era l'anomenada **E.G.B.** (Educació General Bàsica), que es feia en centres de primària a càrrec de mestres.

En acabar aquesta etapa, als instituts es podia cursar **B.U.P.** (Batxillerat Unificat Polivalent). Per fer-ho s'havia d'haver aprovat el Graduat d'E.G.B.. El B.U.P. constava de tres cursos, i un de posterior, el **C.O.U.** (Curs d'Orientació Universitària). A partir d'aquí es podia anar a la Universitat.

Finalitzat l'E.G.B. però sense ser condició indispensable tenir el Graduat d'E.G.B.. també es podia accedir a cursos de **Formació Professional**, en els quals hi havia dos cicles: F.P. I i F.P. II. Tenint aprovats els dos graus hi havia l'opció de fer una carrera universitària.

Amb aquesta reforma i amb la posterior aprovació de la Constitució Espanyola de 1978 i de l'Estatut d'Autonomia el 1979 van desaparèixer assignatures com la **F.E.N.** i les anomenades **Enseñanzas del Hogar**. La Religió com a matèria va passar a ser opcional, i això va donar una certa llibertat ideològica com a reflex de la importància d'aquest canvi polític.

A més, es va començar a promoure el **català** com a llengua en l'ensenyament. En l'Estatut d'Autonomia trobem un punt que fa referència a aquest fet: *“Art.15: [...] D'entre les competències de la Generalitat, les més significatives són: [...] La normalització lingüística a l'ensenyament, programació de l'ensenyament del català i en català a tots els nivells universitaris.”*

Alguns professors que van començar a donar classes a l'institut Emperador Carles poc abans del 1980 ens han comentat, en les enquestes, que es van trobar amb un *“domini gairebé absolut de la llengua castellana en tots els àmbits del centre”*, paraules literals d'una professora de Llengua i Literatura Catalanes.

Això es deu, entre d'altres causes, a la seva prohibició en diferents etapes de la història, per exemple amb el Decret de Nova Planta, en el qual el castellà es va imposar com a llengua oficial a Catalunya; amb les persecucions contra la llengua i cultura catalanes el segle XX i també a les restriccions que es van fer de l'ús de la llengua catalana a partir del 1939.

Però amb la *Norma*, la campanya de normalització lingüística del 1981, el català va començar a entrar en temes d'ensenyament. Ens han explicat que aquests canvis en la situació política catalana van influir fortament en el desenvolupament d'aquesta llengua dins la nostra societat. A més, en el cas del nostre institut, les juntes directives del moment van prendre aquestes iniciatives de la Generalitat amb entusiasme.

En l'article primer del decret 362/1983 sobre l'aplicació de la Llei 7/1983 també es fa al·lusió a la normalització lingüística: *“Les llengües catalana i castellana seran ensenyades obligatòriament en tots els nivells, modalitats o graus d'ensenyament no universitari en tots els centres públics o privats [...]”*.

I a l'article novè es diu que *“1. Es farà una extensió progressiva de la llengua catalana com a llengua d'ensenyament a partir del Cicle Mitjà d'E.G.B., per tal d'aconseguir un coneixement de la llengua catalana i castellana ponderat i compensatori en el Cicle Superior i en els nivells d'ensenyament secundari. Reglamentàriament, es determinaran les àrees o assignatures que s'han d'impartir en llengua catalana en els diferents nivells no universitaris.”*

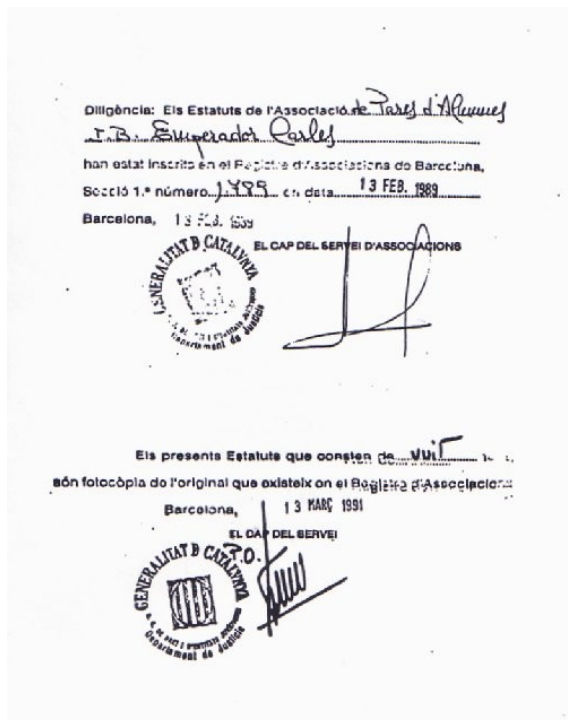
2. *Sens perjudici del que preveu la disposició transitòria segona d'aquest Decret, a més de la llengua castellana, s'haurà de professar, almenys, una altra assignatura o àrea en aquest idioma.*"

És gràcies a aquestes iniciatives del Departament d'Ensenyament i a la implicació de les juntes directives en aquesta mena de projectes que al llarg d'aquestes últimes dècades el català s'ha anat consolidant com a llengua de la majoria de les activitats del centre, però sense arribar a ser la llengua de l'ensenyament.

Però no és fins al Decret 7/1992, en desenvolupar la següent reforma, que s'afirma: "3.1. *El català com a llengua pròpia de Catalunya ho és també de l'ensenyament. S'utilitzarà normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge de l'educació infantil, de l'educació primària i de l'educació secundària obligatòria.*"

Recentment, el que es vol aconseguir és promoure l'ús de la llengua en tots els àmbits, i també s'estan fent moltes campanyes els objectius de les quals són ensenyar la llengua als alumnes que vénen de fora de Catalunya.

Ja el 1985 es va desenvolupar la Constitució en matèria educativa. Així es va promulgar la **L.O.D.E. (Llei Orgànica del Dret a l'Educació)**, que es va aprovar

durant el govern del socialista Felipe González. Es podia entendre com la democratització de l'educació, ja que establia els diversos drets educatius, com a conseqüència dels quals va sorgir per primera vegada el Consell Escolar. D'aquesta manera discutien els diferents temes de l'institut a més del professorat, amb la participació de representants de l'alumnat del centre, juntament amb alguns pares i mares d'alumnes. A més també hi havia representants de l'Ajuntament.

A l'institut es va fer el **1986** el primer Consell Escolar que es va reunir per tractar temes referents a l'institut. El fet que també opinessin els pares dels alumnes va provocar la formació d'una Associació de Mares i Pares d'Alumnes, anteriorment anomenada

Associació de Pares d'Alumnes. A l'institut aquest A.M.P.A. va ser inscrit al Registre d'associacions de Barcelona l'any 1989.

Primerament els alumnes cursarien Educació Primària, dels sis als dotze anys. Passant després als instituts per fer quatre cursos d'Educació Secundària Obligatòria (E.S.O.). A partir d'aquest nivell es podria accedir a Batxillerat, compost per dos cursos, i més tard a la universitat, o bé a C.F.G.M. (Cicles Formatius de Grau Mitjà) i després a C.F.G.S (Cursos Formatius de Grau Superior). També assolint aquests darrers cicles es podria iniciar una carrera universitària.

Aquest canvi va comportar una educació més àmplia i tractava per igual a tots els alumnes. En l'aplicació d'aquesta llei, però, hi va haver molta polèmica, i han sorgit bastants dubtes sobre si aquesta reforma millorava o bé empitjorava les coses en matèria d'ensenyament. Per una banda apareixia l'oportunitat de ser educat fins els setze anys, com a mínim. Per l'altra, aquest fet comportava un canvi bruscat del tipus d'alumne als centres d'educació secundària.

A partir d'aleshores l'obligatorietat d'anar a classe es va allargar més anys, i això va comportar l'existència d'un model d'alumne que no assisteix a les classes amb el sol objectiu d'aprendre, sinó que ho fa per deure. I és aquí on sorgeix la incomoditat o contrarietat dels professors amb aquesta llei, ja que hauran d'explicar les lliçons, en diverses ocasions, a un alumnat que no hi està interessat.

Santiago Cucurella, però, en el seu llibre *Trenta anys a les aules* explica: “[...] *L'E.S.O. ha prioritzat molt l'educació en valors i en procediments, de manera que els continguts conceptuals han quedat en segon terme. Això és així perquè l'objectiu més rellevant de la reforma no és pas elevar el nivell de coneixements d'aquesta mena a secundària sinó formar ciutadans i ciutadanes i universalitzar fins als setze anys l'accés al coneixement.[...]*”

Una ex-alumna de l'institut que va viure aquest canvi el curs 1999-2000, quan ella hauria d'haver cursat tercer de B.U.P. i va començar el Batxillerat. Explica que entre els alumnes es comentava que l'E.S.O. portaria un nivell més baix en qualitat d'estudis, entre altres coses i que, com a conseqüència, tant alumnes com professors del nostre centre es van queixar de la reforma en diverses ocasions en manifestacions al carrer.

El 1995, les Corts Generals van aprovar la **L.O.P.A.G.C.D. (Llei Orgànica de Participació, Avaluació i Govern dels Centres Docents)**, que es pot considerar la modificació i actualització de les dues lleis educatives anteriors, la L.O.D.E i la L.O.G.S.E.

Ja amb el govern del PP, el desembre del 2002 es va aprovar la **L.O.Q.E.**, és a dir, la Llei Orgànica de Qualitat Educativa. Poc més d'un any després, el partit que la va elaborar va perdre les eleccions. El següent govern, socialista, va paraitzar el calendari de la seva aplicació.

La llavors Ministra d'Educació, a l'hora d'explicar en què consistia la reforma proposada pel Partit Popular, la va resumir en els següents punts principals: s'implantaria la Revàlida en acabar el Batxillerat, s'impulsarien els equips directius, es faria la promoció del professorat, s'establirien itineraris a partir de tercer d'E.S.O. i plantejarien un seguit d'accions en favor de la convivència.

També en aquest cas s'han vist molts desacords, la majoria preguntant-se què és el que es considerava "Qualitat" en ensenyament. A més, en aquest cas es van presentar moltes queixes per part dels alumnes, als quals se'ls volia imposar un examen final dur, i classificar-los segons el seu nivell intel·lectual separats en classes diferents. Aquests últims van ser els anomenats **itineraris**.

Hem buscat l'opinió de diversos professors, i finalment hem pensat que la de Santiago Cucurella exemplifica el punt de vista de gran part de la població relacionada amb educació: *"[...] Pel que fa als itineraris ja he manifestat abans el meu punt de vista negatiu i quant a la implantació de la Revàlida considero que no és una mesura que serveixi per augmentar la qualitat dels nostres centres ni la millora dels coneixements de l'alumnat. [...]"*.

Fa unes setmanes es va fer pública l'aprovació d'una proposició de llei pel actual govern del Partit Socialista Obrer Espanyol. Es tracta de la **L.O.E. (Llei Orgànica d'Educació)**, que pretén satisfer les necessitats educatives i actualitzar el sistema L.O.D.E.-L.O.G.S.E.-L.O.P.E.G.C.D..

4.5. Etapes polítiques. El factor humà de l'institut

ETAPA FRANQUISTA

L'Emperador Carles es va inaugurar en l'època del franquisme, l'any 1967. En Joaquín Florit va ser el primer director, i José Florit i Anna Ballarini els altres membres de l'equip directiu. Com ja hem introduït abans, l'institut necessitava un nou equip directiu i professorat després d'haver estat Ausiàs March.

Aquest nou professorat que hi va començar a donar classes era molt jove, la majoria acabava d'obtenir la llicenciatura. És per aquest motiu que la seva relació amb els alumnes era més propera. Els professors s'avenien entre ells i molts feien trobades fora de l'horari escolar, es tractava d'una relació més enllà de l'estrictament professional.

Al principi l'institut no era mixt, però al curs 1971-1972 les noies van començar a matricular-se, tot i que va costar un temps fins que el seu nombre va igualar al dels nois.

L'ambient que es respirava en aquella època era molt diferent de l'actual. Tal i com acabem de mencionar, els alumnes i professors tenien un lligam més fort gràcies a la poca diferència d'edat.

A més no hem d'oblidar que l'ensenyament secundari que oferia el centre no era obligatori, per tant els alumnes assistien a les classes amb més predisposició i una actitud que afavoria el seu funcionament. Com a conseqüència, el tipus d'alumne era més participatiu i receptiu a les activitats que es plantejaven no solament dins les matèries sinó a esdeveniments organitzats fora de l'horari escolar. Gràcies a aquesta voluntat col·laboradora les propostes de l'Associació d'Antics Alumnes eren ben rebudes i la seva realització tenia bastant èxit. (*annex*)

Cal esmentar que l'etapa política vigent als primers anys de vida de l'institut era la del franquisme, la qual cosa condicionava gairebé tots els aspectes educatius.

Davant d'una societat oprimida amb moltes llibertats restringides i repressió ideològica, alguns alumnes van mostrar la seva aversió al règim. A més, Franco va practicar una política anticatalana prohibint, entre altres coses, l'ús del català fora de l'àmbit familiar.

Assemblees antisistema i diverses crítiques manifestaven aquest malestar entre part de l'alumnat, i sovint la revista de l'AAA servia com al seu mitjà d'expressió. L'institut es va veure immers en algun afer de tipus polític, i en alguna ocasió *els grisos* van venir al centre.

Per altra banda, pel nomenament de l'equip directiu es tenia en compte la "categoria" dels professors, clarament diferenciats entre catedràtics i agregats. Aquests últims no tenien opció a accedir a aquests càrrecs i és per això que sorgien conflictes interns als centres. En canvi, els professors catedràtics gaudien de més avantatges: el sou era més alt, només ells podien ser caps de departament i per tant triar les assignatures que havien d'impartir i fer menys hores de classe. Només n'hi podia haver un a cada seminari i eren els únics que tenien accés a la direcció dels centres.

Llavors, com per moltes altres coses, no es feien votacions. El claustre proposava tres catedràtics candidats al Delegat d'Educació i era aquest qui s'encarregava de triar-ne un.

Això creava conflictes perquè hi havia professors que no eren catedràtics i que volien tenir el mateix dret que ells per poder ser directors.

És en aquesta època quan es creà l'**Associació d'Antics Alumnes** de l'INEM Emperador Carles, que va néixer a començaments de la dècada dels 70. Al principi no era una associació formal, ja que no es trobava en el Registre administratiu corresponent. (*annex 20*)

L'any **1974** l'AAA va tenir el reconeixement oficial del director del departament de Participació, Rodríguez Couceiro. Tenim dos documents que ho certifiquen i no va ser fàcil per al grup d'ex-alumnes aconseguir els permisos i requisits per poder ser reconeguts. (*annex 21*)

El seu primer president va ser **Luís Grande**, i va ser-ho aproximadament durant dos anys.

Més endavant, l'Associació d'Antics Alumnes va assolir el seu punt més àlgid quan les promocions de 1955 i de 1956 van ser ja antics alumnes.

Aquest conjunt d'amics, molts associats a grups polítics i socials sovint clandestins, van donar un nou caire a aquesta associació, basant-se en el pensament crític i la lluita per les llibertats.

En **Julio Carmona** i **Jaume Viñeta** van ser presidents de l'AAA durant aquella època. Juntament amb ells, col·laboraren persones com: **Felipe Pedraza** (director de teatre llavors), **Joan Anton** i **Albert Galinsoga** (especialistes en cinema llavors), **Josep Giné** (concerts de música), **Javier Mezquita** (disseny de productes), **Vicenç Segura** (relacions públiques), **Joan Manuel V. Parisi** (esports i concerts) i molts d'altres dels quals no tenim referències.

Cal esmentar que fins la promoció nascuda al 1960 van haver moltes altres persones que hi van prendre part activa com Francesc Verjano, Jordi Milián, Cèsar Marroig, ...

L'AAA organitzava un munt d'activitats i moltes d'aquestes no eren del tot legals en aquell moment. Aquesta associació estava dividida en "vocalies", segons hem trobat a la revista Tribuna Libre de 1975. Les vocalies eren un grup de persones que es dedicaven a l'organització de diverses activitats, cadascuna es centrava en un tema diferent: teatre, cultura i activitats socials com gimcanes, festes... (*annex 22*)

Dins de l'apartat de **cultura**, l'AAA va impulsar diferents activitats. Entre les més importants trobem els cine-fòrums i la projecció de diverses pel·lícules com ara "El cuirassat Pottemkim", "El proceso de Verona", etc. També van fer cicles de cinema sobre temes d'interès o directors importants com Polanski. (*annex 15*)

Les representacions teatrals també hi tenien cabuda, en aquesta associació. Durant diversos anys hi va haver un grup de teatre a l'institut que representava obres a la sala d'actes. Els temes eren variats: obres clàssiques, barroques, còmiques... (*annex16*) També es fomentava la participació de grups teatrals d'altres instituts. (*annex 26*)

TRADUCCION : F. Baraibar
Gentilmente cedida por E.D.A.F.

I.N.E.M. EMPERADOR CARLOS
DIA 16 8 TARDE

REPRESENTACION DE ¹⁹⁷²
POR LA FARANDULA NEFELAI

REPARTO

Santiago Maldonado	Alejandro Gil
Antonio Ponce	Antonio Segura
M. Dolores Muñoz	Carmen Segura
Milagros Rodríguez	Andrés Lizarraga
Felipe Pedraza	Julio Carmona
Tomas Martínez	

Fernando Blanc

DIRECTOR F. Pedraza

LAS NUBES DE ARISTÓFANES

Mucho se ha discutido sobre la influencia de esta comedia en la muerte de Sócrates. Hay que apuntar, sin embargo que entre la representación, fracasada ante un público adepto al filósofo y la muerte de este media casi veinte años; y sabemos que Sócrates siguió siendo querido y respetado tras su estreno.

En su teatro, nuestro autor mezcla la más audaz vena satírica con la más exaltada fantasía poética. Su sistema dramático es avanzado en grado sumo: los "insultos al público", el teatro de provocación lo encontramos en sus comedias. Pese a lo atada que está a su tiempo, "Las Nubes" sigue deleitando hoy día a todo el que la lee sin prejuicios. Su fuerza dramática, su vis cómica y su arrebatadora belleza siguen conmoviendo al espectador como hace veinticinco siglos.

Poco tengo que decir respecto a nuestro montaje: la sencillez en todos los sentidos lo preside. Mi adaptación se ha limitado a unos arreglos y actualizaciones, respetando, en el sentido más profundo de la palabra, el magnifico texto de Aristófanes, el mas grande de los poetas comicos de la antigüedad clásica.

F. PEDRAZA

"LAS NUBES", SU AUTOR Y NUESTRA REPRESENTACION.

Se cree que Aristófanes nació en Atenas hacia la Olimpiada LXXXII (452 a. d. C.). Su vida transcurre en plena decadencia Ateniense. La demagogia, la corrupción, la sofística y la guerra van minando la grandeza de la Atenas del siglo V a. d. C. En sus comedias nuestro autor levanta su látigo satírico contra las causas de la decadencia.

En "Las Nubes", Aristófanes, entre bufonadas y parrafadas pseudo-filosóficas (a veces no tan pseudo: en la obra hay toda una anti-teodicea) ridiculiza con una gracia desternillante a los sofistas representados - por Sócrates.

Esto no se lo ha perdonado la Historia, empeñada en señalar a Sócrates como algo independiente e incluso opuesto a la sofística, cuando en realidad, es la culminación, magnífica si se quiere, de este movimiento filosófico, por muchas razones respetable.

A més, gràcies a l'AAA, l'institut va presenciar l'actuació de molts cantants d'un cert renom, com ara Paco Ibáñez, Raimon, Francesc Pi de la Serra, Ovidi Montllor, Ramon Muntaner, Marina Rossell, José Antonio Labordeta. (annex 18)

Pel que fa als **esports**, l'AAA promovia les competicions esportives de l'institut, i també organitzava torneigs de tennis taula i escacs, entre d'altres. Com que l'educació física com a assignatura no acabava de ser satisfactòria, aquesta associació i també l'AMPA, com ja hem citat anteriorment, impulsaven les activitats esportives extraescolars. Hem parlat amb alguns alumnes i ex-alumnes que feien d'entrenadors a equips d'handbol o voleibol a l'institut.

També feien moltes activitats de tipus **social**. Potser una de les fites més importants i intenses d'aquesta Associació va ser la creació inacabada d'una guia per als

ciutadans davant les primeres eleccions democràtiques del 15 de juny de 1977 per a la redacció de la qual es van entrevistar els dirigents de totes les forces polítiques de l'època. El títol era suggerent: "Per no anar a votar en pilotes" i la foto de la portada era una seqüència de prop d'una desena de persones, completament nues i d'esquena, per tal de poder il·lustrar el títol; això sí, es van sortejar les posicions que havia de tenir cadascú a la foto. (*annex 19*)

Cap a finals dels 70, la gent va anar abandonant, potser sense assegurar el recanvi generacional i l'Associació va acabar desapareixent o, si més no, va quedar inactiva.

ETAPA DE TRANSICIÓ

Quan l'any 1975 va arribar la democràcia i el rei Juan Carlos I va arribar al poder, el panorama polític va experimentar un canvi, encara que molts dels elements franquistes encara pervivien. Consistia en una etapa de transició, de pas del franquisme a la democràcia. Va significar una obertura a Europa i una modernització política i social.

El Rei va nomenar l'Adolfo Suárez per tal que formés el govern. Aquest va fer algunes reformes que van assegurar la sobirania popular i el sufragi universal. També va dividir les Corts en un Congrés de Diputats i un Senat.

Des del punt de vista dels professors, l'arribada de la democràcia va provocar l'agreujament de l'oposició al mètode utilitzat per escollir l'equip directiu. Es pretenia democratitzar aquesta elecció de tal manera que tots els professors amb més o menys qualificació professional poguessin formar part de l'equip directiu. Així doncs, d'una banda hi havia els que defensaven el sistema vigent i de l'altra aquells qui volien més igualtat entre tots els professors.

Aquest conflicte es va viure a l'institut, provocant una etapa de mal ambient en la qual el claustre de professors es trobava dividit amb dues ideologies diferents i va fer que les reunions i els claustres fossin molt tensos.

Tenint en compte que l'educació deixava de ser obligatòria a partir dels 13 o 14 anys, gran part de la població jove estava fora de l'escolarització, al carrer. Com a conseqüència, entre aquells joves que no treballaven va sorgir una sèrie de grups marginals conflictius que es dedicaven a delinquir. Un exemple, basat en un cas de delinqüència juvenil extrema com és el cas del "Vaquilla", el trobem a la pel·lícula de

1977 *Perros Callejeros*. Aquest film, el primer d'una trilogia que va adquirir un cert èxit aleshores, reflecteix una situació social inestable.

Fem menció a *Perros Callejeros* pel fet que algunes escenes van ser rodades al pati del nostre institut, que representava la zona d'esbarjo dels delinqüents infantils i juvenils jutjats pel Tribunal de Menors. L'interior del centre penitenciari, però, va ser filmat en un altre escenari que no pertany al nostre institut.

El rodatge de la pel·lícula ha estat citat per algunes persones en les enquestes que hem fet, algunes de les quals hi estaven conformes i altres han manifestat el seu desacord amb la utilització del recinte escolar com a escenari d'un correccional.

El pati apareix en dues escenes. Hem pogut observar que no hi ha hagut gaires canvis físics ja que es veu pràcticament igual que en l'actualitat. Algunes reformes que cal mencionar són la cementació de la zona d'entrada pel carrer Puiggarí que a la pel·lícula veiem que és de terra i ara hi ha una rampa. La porta d'accés a aquest carrer també era diferent, era de fusta i s'obria lateralment. La paret que separa el centre de la universitat de biblioteconomia (aleshores Escola de Mestres) no hi era, al seu lloc hi havia una tanca baixa.

En una ocasió la càmera enfoca l'edifici de l'institut des del pati, centrant la imatge en uns megàfons situats a la terrassa que hi ha sobre el gimnàs. D'aquesta manera es pot apreciar que els seminaris de francès i anglès encara no havien estat construïts. El que sí es veu és la Torre Catalunya i d'altres edificis que encara hi són.

Més endavant el pati és escenari d'una insurrecció, i en un moment d'acció espectacular un cotxe entra per la porta del carrer Puiggarí per ajudar a fugir alguns reclusos.

ETAPA DEMOCRÀTICA

L'any 1978 es va elaborar la Constitució espanyola amb la participació de tots els partits polítics del país, encara que amb una majoria de diputats de la U.C.D. Espanya es va definir com un estat democràtic i social que reconeixia un ampli ventall de drets i llibertats.

Al cap d'un any es va aprovar l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que va dotar el govern català en àmbits com l'educació.

El 23 de febrer de l'any 1981 es va produir l'intent de cop d'Estat del coronel Antonio Tejero. Ens han comentat que una professora ho va notificar als qui eren a la sala de professors, i immediatament tots es van mobilitzar. Ràpidament va córrer la veu entre els alumnes. Les reaccions van ser molt diverses: angouxa, impotència i por per uns, esperança i felicitat per d'altres. La majoria d'alumnes van anar cap a casa desconcertats, tota mena d'activitats al centre es van suspendre.

Com a anècdota ens han explicat que alguns nois van començar a cridar pels passadissos "*¡Arriba España!*" i coses per l'estil.

Durant uns anys, a la dècada dels 80, es va agafar el costum de trucar a l'institut avisant de falsos avisos de bomba. D'aquesta manera el centre s'havia de desallotjar, i les classes quedaven suspeses. Sovint el motiu d'aquestes trucades, que es feien a l'institut o a la policia, era el d'evitar un examen que es tenia aquell dia. La policia es va haver de presentar a l'institut més d'una vegada a causa d'aquestes falses alarmes.

El 1987, per exemple, hi va haver dos o tres amenaces de bomba al mateix mes de novembre. També hi va haver un cas d'un noi que va trucar a la policia directament, la qual es va presentar al centre per aquesta trucada. El noi volia evitar un examen de matemàtiques que no s'havia preparat, i va haver d'assistir a judicis i va tenir incidents amb la policia.

L'octubre de 1982 es van celebrar unes eleccions que van atorgar la majoria absoluta al PSOE.

En l'àmbit de l'ensenyament es va establir l'ensenyament obligatori fins als 16 anys amb la LOGSE com ja hem explicat a l'apartat d'"etapes educatives".

4.5.1. Revistes d'alumnes

Al llarg de tots aquests anys l'institut Emperador Carles ha vist passar davant seu moltíssimes generacions d'alumnes, i també gran varietat de professors i personal en general que ha estat al centre. Ha viscut gairebé quatre dècades amb les seves etapes polítiques i socials.

L'ambient i les vivències al centre han depès molt de l'actitud dels alumnes i professors davant la vida i la societat en les quals han viscut. És clar que també han influït en la seva psicologia la forma d'educació que han rebut, relacionada també amb l'etapa política i de la llei educativa vigent.

Podríem dividir aquestes diferents postures ideològiques i filosòfiques en moltes etapes. Ara bé, segurament coincidirien en moltes ocasions en una mateixa característica: l'actitud rebel i inconformista dels alumnes, amb ganes de provar coses noves, i presentant un esperit crític a l'hora d'enfrontar unes lleis i una societat amb la qual a vegades no s'acaben de sentir identificats.

És per això que sovint han sorgit òrgans d'expressió com revistes elaborades per ells en les quals, primerament es mostrava la contrarietat dels alumnes amb aquell tipus de normes que els imposava una societat que començaven a conèixer i entendre. També, a més, hi afegien diversos comentaris sobre fets polítics de l'època. Per altra banda, però, hi redactaven composicions literàries pròpies, acudits i altres formes de diversió que atreïen el lector, sobretot si estava immers o relacionat amb algun punt d'unió amb el conjunt de l'institut.

Hi ha hagut diverses revistes editades per alumnes de l'institut, i cadascuna ha volgut complir uns objectius determinats i mostrar una actitud diferent davant la vida. Cal destacar revistes com la **Tribuna Libre**, la **Deskomunal**, **LA REVISTA**, i l'**Emperiódico**, anomenat posteriorment **Emperevista**.

Aquestes són les que hem pogut obtenir, i per tant, les que comentarem.

- **Tribuna Libre** era el nom de la revista fundada per un grup d'ex-alumnes que formaven part de l'Associació d'Antics Alumnes (**A.A.A.**) que, com ja hem explicat anteriorment, organitzaven activitats per als alumnes de l'institut. D'aquestes n'hem trobat dos exemplars, les tapes dels quals són les següents:

Tribuna Libre segurament va sorgir davant la necessitat de tenir una forma d'expressió de l'alumnat en qüestions del centre i també de la societat en general. Es va fundar el **1975** aproximadament, que és quan apareix l'Associació, que engega el primer número.

Contenia una secció d'humor, amb acudits en forma de cartes i frases enginyoses. També comprenia una part dedicada a notícies recents de fets culturals, polítics, educatius i musicals, i articles d'opinió sobre temes de la política o la societat, i una altra en la qual es comentaven notícies rellevants d'altres instituts de Barcelona.

Sovint es feien articles en els quals els alumnes podien expressar les necessitats que tenia l'institut en quant a material o altres i també plantejar suggerències de tot tipus per a millorar el benestar i la comoditat dels alumnes i dels professors al centre. Es tractava, bàsicament, de crítiques constructives.

A més de tot això, informaven sobre les activitats que organitzava la mateixa A.A.A., com representacions teatrals, cine-fòrums, competicions esportives etc. I l'última pàgina l'acostumaven a omplir amb exercicis mentals com jocs de paraules, sopes de lletres o mots encreuats.

De revistes n'hi va haver de diferents tipus, encara que totes amb un mateix objectiu: expressar l'opinió de l'alumnat en qüestions de l'institut i de la societat del moment en general. Aquesta veu pretenia ser escoltada i d'aquesta manera fer que es modifiqués d'alguna manera allò que s'imposava per norma i per tradició. Normalment els joves tenien un caràcter innovador i obrien les portes a nous i desconeguts mons als quals sovint se'ls barrava l'accés.

- Hem de fer referència a la **REVISTA**, que no depenia de cap organisme determinat. Suposem que es va començar a escriure per iniciativa d'un grup d'amics de l'institut, i els va servir com a mitjà d'expressió.

Hi ficaven creacions literàries d'alumnes, sovint amb un punt d'humor o de crítica; novetats musicals i informació sobre cantants i grups; acudits, frases, còmics, crítiques cinematogràfiques, poesies i d'altres.

D'aquesta no n'hem pogut obtenir gaire informació, tan sols tenim l'exemplar de 1981.

- Una d'aquestes revistes va ser elaborada durant uns anys per uns alumnes que feien l'E.A.T.P. d'informàtica aplicada als textos, que portava la professora Roser Tomàs. Aquest grup d'alumnes eren de segon de B.U.P. i van començar a editar la revista **EMPERIÓDICO** a finals dels anys 80. Més endavant, però, es va demanar que s'ampliés aquesta **E.A.T.P.** per als alumnes de tercer de B.U.P.

Probablement la primera edició es va fer el curs **1989-90**. Això ho hem deduït a partir d'un article de l'exemplar que tenim fet el febrer del 1991 en el qual la redacció informava que feia un any ja s'havien donat a conèixer com a revista.

Malauradament no hem pogut obtenir aquest primer butlletí, però sí que hem pogut tenir accés a un seguit d'edicions posteriors, com a les redactades el 1992 i el 1993. D'aquesta manera hem pogut fer l'estudi de les actituds dels alumnes davant la vida al país i al centre en aquelles èpoques, els seus gustos i ideologies i alhora la seva capacitat imaginativa i esperit crític.

La revista volia mantenir informats els alumnes d'alguns dels fets més importants succeïts al centre, motivant la seva participació en diversos jocs proposats i la seva col·laboració en l'elaboració de la revista, si volien expressar quelcom.

Encara que aquesta E.A.T.P. l'organitzés el seminari de llengua i literatura castellanés, l'idioma en el qual s'escrivia l'*Emperiódico* no era cap en concret. Allò que s'hi redactava havia d'arribar al lector, així que podien escriure-ho en català, castellà, anglès o francès. A més, estava obert a qualsevol tipus d'ideologia de l'alumnat, sempre respectant la comunitat de l'institut.

Tenim constància que durant un curs, el 93-94, ja que la professora Roser Tomàs no era al centre, la revista la va dirigir un professor de llatí, el sr. Montserrat. Va ser llavors quan es va canviar el nom d'aquest mitjà d'expressió dels alumnes, passant a ser l'Emperevista. Així, podríem dir que es va catalanitzar el títol. El curs següent va tornar la professora que havia posat en marxa la revista, tornant a la seva direcció. Tot i això en va conservar el nou nom fins que es va fer l'última edició.

Hem observat que a aquesta revista s'hi escrivien articles de molts tipus.

En primer lloc destacariem els articles que critiquen la societat del moment en opinions manifestades, per exemple, en forma de cartes que informaven sobre aquest rebuig a l'actitud general de la població dirigides al director de l'institut.

A més, mantenien el lector bastant informat sobre les últimes accions del govern espanyol i també hi havien notícies sobre qüestions de política internacional, com la guerra del Golf Pèrsic. En aquest cas els alumnes van mostrar la seva postura més pacífica, convidant els seus companys del centre a participar en protestes, com vagues i manifestacions al carrer.

D'altres articles fets per aquests alumnes eren reportatges sobre concerts i grups musicals, crítiques literàries i cinematogràfiques, o enquestes als alumnes de l'institut sobre els temes més actuals en el seu temps i les seves conclusions.

També hi havia una secció d'esports en la qual s'informava el lector sobre les classificacions en les competicions esportives fetes al mateix institut, en les quals hi participaven bastants equips de futbol, handbol i bàsquet.

Al final, com solen fer molts diaris i revistes, hi posaven jocs de paraules, de resoldre enigmes o esbrinar les diferències entre dos dibuixos semblants...

Tenim notícia de l'existència d'un exemplar en el qual es va fer un suplement especial dedicat a un professor de filosofia del centre que va morir quan encara exercia al nostre institut. En aquest cas van optar per afegir una sèrie de poesies, narracions, recordatoris i dedicatòries per a mostrar el seu sentiment de pena davant aquest fet en particular.

- També sabem que es va editar a l'institut una revista anomenada **DESKOMUNAL**, de la qual només hem pogut analitzar una edició feta el 1992. Es tractava a una

revista una mica diferent a les altres que hem comentat. Presentava una postura més extremista, ja que contenia molts més articles de tipus crític. Els alumnes que van redactar aquest exemplar mostren una actitud més liberal, més oberta.

Entre altres sentiments polítics cal destacar el nacionalisme català que expressaven i la defensa de l'anarquia. A més a més, però, escrivien articles humorístics i sobre esports, mots encreuats, laberints de lletres i una última secció de "contactes" entre alumnes. S'ha de dir que, a diferència de les altres revistes, aquesta es va dedicar bastant a l'elaboració de dibuixos i caricatures que tenien una certa relació amb els articles.

No obstant desconeixem els anys en què es va publicar, si és que se'n va fer més d'una edició.

4.5.2. Celebracions a l'institut

Com a centre educatiu, l'institut acostuma a fer diverses celebracions al llarg del curs. Durant tots aquests anys hi ha hagut diferents organismes que han promogut aquesta mena d'activitats per a cada festa (Nadal, Carnestoltes, St. Jordi, final de curs...). Per exemple, l'A.P.A. (Associació de Pares d'Alumnes) s'ha encarregat en alguna ocasió d'organitzar diverses festes, com la de St. Jordi, que l'any 1977 es va celebrar amb l'aixecament de la senyera i es va fer una gimcana pel barri.

D'altres anys ha estat l'institut qui ha muntat els actes d'aquestes jornades festives, com en el cas de Sant Jordi o Carnestoltes. Ens han explicat alguns professors que gràcies al bon ambient que hi havia abans al centre i a la bona relació que tenien amb els alumnes, hi havia molta participació per part de tot el personal del centre.

Per això, alguns anys per **Sant Jordi** s'havien fet dracs per classes, que el dia 23 d'abril desfilarien pel pati. Posteriorment, com es veu a la fotografia, els cremaven. Una professora ens ha facilitat algunes fotos d'aquests dracs, de l'any 1981 o 1982. A més, muntava una parada de roses i llibres davant de l'entrada principal de l'institut i es feia el lliurament de premis dels concursos literaris.

pel
es

de

Una altra professora ens va proporcionar fotografies de **Carnestoltes**, quan es disfressaven també els professors.

El **1991** es va fer la celebració del **25è aniversari** de la inauguració de l'institut com a Emperador Carles. Va coincidir amb el dia de Sant Jordi, de tal manera que la festa va tenir més importància. (*annex 23*)

Es van fer tot un seguit d'actes de tota mena durant tres dies, competicions esportives entre alumnes i ex-alumnes, exposicions d'art i fotografia, concerts, gimcanes, balls...

L'últim dia, el 23 d'abril, després de la venda de roses i llibres i del lliurament de premis dels concursos literaris i d'altres, es va fer un sopar organitzat pels ex-alumnes de l'institut.

Durant bastants anys era costum celebrar **happenings**, unes festes d'alumnes, el dia de l'aniversari de la mort de Franco, el 20 de novembre. A més, aquell mateix dia es feien **novatades** als alumnes de primer curs, els que acabaven d'entrar a l'institut. Es tractava de bromes pesades, i fins fa poc encara es feien. Els professors, la majoria en contra d'aquesta pràctica, van acabar-la prohibint.

També es feien unes jornades culturals el dia de **Sant Tomàs d'Aquino**, el 28 de gener, ja que és el patró de l'estudiant. Es projectaven pel·lícules, per exemple, i es representaven obres de teatre.

El nostre institut ha estat visitat per personalitats com **Pasqual Maragall i Joan Clos**.

Pasqual Maragall, quan era alcalde de Barcelona, va visitar el nostre institut i va fer un discurs als alumnes de tercer de B.U.P. i als de C.O.U. a la sala d'actes, en la qual va explicar les jornades que tindrien lloc a Barcelona durant la celebració dels Jocs Olímpics del 1992.

En la visita del Joan Clos, un grup d'okupes es van assabentar de la seva assistència en diversos actes que es farien al centre. Per demostrar la seva contrarietat a algunes reformes que havia fet des que era alcalde, van obstaculitzar la seva arribada al nostre centre. Van impedir que entrés per la porta principal, de manera que finalment va haver de passar per la porta que dona al carrer Puiggarí. En definitiva, van organitzar bastant aldarull amb motiu de la seva visita.

Pel que hem vist en unes fotografies de l'institut, abans els alumnes de COU feien subhastes per poder obtenir diners per finançar el viatge d'estudis. En aquestes subhastes hi havia coses ben estranyes, però la veritat és que era un acte divertit i n'extreien força diners, els professors i alumnes hi apostaven.

5. CONCLUSIÓ

El nostre institut no és només un edifici que acull estudiants que fan classe, sinó que representa tot el conjunt de persones que hi tenen o hi han tingut relació al llarg de quasi quatre dècades de vida, amb les seves anècdotes i vivències personals, els seus moments bons i dolents.

Haver estudiat el passat del nostre institut ha estat una experiència excepcional que ens ha ajudat a conèixer millor aquest centre en el qual hem passat sis anys de les nostres vides.

Una recerca tan singular com aquesta no ha estat fàcil, però per això mateix la satisfacció posterior és més gran. Les tècniques d'investigació ens han mostrat la dificultat d'obtenir la informació necessària per a un treball d'aquesta envergadura. Ens ha ensenyat a saber-nos moure per diferents llocs, institucions, organismes i persones buscant allò que ens calia per poder tenir una base de dades i completar el treball.

Aquesta feina ens ha resultat més amena pel fet de fer el treball entre dues persones, i així hem pogut contrastar opinions i treballar en equip de manera que no es fes tan pesat haver de dedicar tantes hores. En general ens hem avingut bé i hem coincidit en la manera d'enfocar el treball de recerca, ja que del contrari això hagués dificultat la feina. Estem molt satisfetes d'haver pogut treballar plegades i esperem que aquesta compenetració quedi reflectida en aquestes pàgines.

Aquest Treball de Recerca es basa en bona part en allò que ens han explicat o que ens han pogut facilitar. Sense això no haguéssim pogut confeccionar apartats com el de l'ambient de l'institut, i és que aquesta informació no es troba en cap biblioteca, sinó que cal molta part humana per poder realitzar-la.

Per aquest motiu volem agrair la col·laboració de totes aquelles persones que ens han ajudat desinteressadament, tant la gent que ens ha respost les enquestes, com les que sempre s'han mostrat a la nostra disposició per a qualsevol dubte que haguem tingut. Gràcies també a les institucions o persones que ens han proporcionat documents, fotografies etc.

En especial ens agradaria donar les gràcies a: J.M. Valcárcel Parisi, que ens ha ajudat en els moments més difícils i que sempre ha estat disposat a col·laborar, a la

Lourdes Giner, que ens va orientar des del principi del treball, a la Núria Burguillos, que ens ha facilitat molt l'estudi del tema, la professora Carme Prats, per ajudar-nos a fer determinats contactes i estar disposada a aclarir els nostres dubtes, la professora Roser Tomàs que ens ha ajudat quan ens ha calgut, a l'Alfredo Valmaña, que com a tutor li ha tocat suportar els nostres moments d'histèria, i a l'Assumpta Sadurní, el Ferran Molina, l'Eulàlia Pons, l'Anna Pujol i la Mercedes Vives, que ens han deixat material amb el qual hem reconstruït la història de tota una època. A més, volem agrair la col·laboració de Miquel Gisbert, l'actual secretari de l'institut, que ens ha facilitat informació del centre i la seva pròpia experiència com a alumne i professor. Volem donar les gràcies al professor Joan Roig per haver-nos ajudat en la representació gràfica de l'edifici, i a la ex-professora Mª Jesús Florit, qui ens ha explicat els inicis del centre. Entre d'altres, també ha col·laborat la directora de l'escola pública Pràctiques II, Maria Guiu.

Entre altres coses volem posar en relleu una proposta que ens van comentar alguns ex-alumnes de l'institut. Ja que es va fer una celebració del 25è aniversari de l'I.E.S. Emperador Carles, ens han dit que podríem organitzar una celebració, d'aquí dos cursos, del quarantè aniversari de l'institut.

Contràriament al que algunes persones poden pensar, aquest treball no tracta un tema limitat com és el de l'institut, sinó que hem volgut donar-li una dimensió més àmplia tocant també temes dels quals hem après molt com ara el del barraquisme, les lleis educatives i etapes polítiques, la història de Sants...

Per tant, a part d'anècdotes curioses i històries relacionades amb el centre i el seu personal, hem adquirit coneixements relatius a temes tan importants com puguin ser l'educació o l'ambient polític durant el segle XX. I és que un treball d'aquestes característiques sembla que no aporti res d'interessant o de profit per a la vida, perquè la història d'un institut no és gaire transcendental, però nosaltres opinem que sí que hem après moltes coses i que hem gaudit fent-lo, la qual cosa pensem que és vital, perquè *La felicitat no consisteix en moltes coses posseïdes sinó en la manera de gaudir-les, encara que siguin menys en quantitat -Fr. Adr. Suárez-*

6. **BIBLIOGRAFIA**

- **Pàgines webs visitades:**

http://www.bcn.es/publicacions/bmm/2541/35ct_qc3.htm

<http://www.bcn.es/bibliotecageneral/WPAC/ENG/r000004/r003955.htm>

http://ca.wikipedia.org/wiki/Espanya_Industrial

<http://www.bcn.es>

<http://pieraedicions.com/santsbreuhistoria.htm>

<http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-194-23.htm>

http://www.mhcat.net/oferta_museal/exposici_permanent/desfeta_i_represa/el_creixement_econ_mic_dels_seixanta?PHPSESSID=46d1cdf5484652571b50ae36788384f8

- **Llocs visitats:**

- Arxiu Històric de Sants
- Departament de Justícia
- Departament d'Ensenyament
- Biblioteca especialitzada en temes penals
- Arxiu de Les Corts
- Biblioteca Vapor Vell, del Carmel, de Joan Miró
- Seu del Districte de Sants-Montjuïc
- Col·legi Oficial d'Arquitectes

- **Llibres consultats :**

- *Història de Barcelona*
- *Legislació d'ensenyament a Catalunya- Generalitat de Catalunya* (Dep d'ensenyament)
- *Bohgas, O- Barcelona entre el Plà Cerdà i el barraquisme* (BCN. Edicions 62-1963)
- *Barcelona en lluita (el moviment urbà 1965-1996)*- J.M. Huertas i Marc Andreu
- *SANTS- Anàlisi del procés de producció de l'espai urbà de Barcelona, Carles Carreras i Verdaguer* (editorial Serpa)
- *Sants, en la formulació de propostes d'una nova organització municipal- James Ronald Kelly i Carles Carreras i Verdaguer* (Unió Excursionista de Catalunya)

- *La gent, els barris, el futur: Sants-Motjuic. Ajuntament de Barcelona*
- *Centenari de les agregacions del 1897 a la ciutat de Barcelona: Gràcia, Les Corts, Sant Andreu de Palomar, Sant Gervasi de Cassole, Sant Martí de Palomar i Sants*
- *Llibre d'història 1r batxillerat Horitzó*
- *Història de Catalunya* (J. Sobregués i Callicó)
- *Enciclopèdia catalana*
- *Diccionari d'història de Catalunya* (ed. 62)
- *Tots els barris de Barcelona-* Huertas i Clavería

- **Fotografies de:**

- Ferran Molina
- Eulàlia Pons
- Mercedes Vives
- Assumpta Sadurní
- Arxiu Històric de Sants

- **Altres documents utilitzats :**

- Escola Oficial d'Arquitectes
- Dossiers de l'Arxiu Municipal del Districte:
  - o LA INDUSTRIALITZACIÓ- Conèixer el Districte de Sants Motjuic
  - o SANTS FA CENT ANYS

- Entrevistes a professors, ex-alumnes i ex-professors.

7. ANNEXOS

- Història de Sants

1. Plànol topogràfic del poble de Santa Maria de Sants, extramurs de la ciutat de Barcelona aixecat per l'Ajuntament constitucional d'aquest poble.
2. Plànol de la conducció de l'aigua al poble de Sants el 1881
3. Plànol de la ciutat de Barcelona el 1903.
4. Plànol de Sants i Les Corts cap a mitjans del segle XX
5. Plànol de Sants-Montjuic l'any 1949
6. Plànol de Sants-Montjuic l'any 1960
7. Plànols de l'evolució de Sants
8. Plànol topogràfic de la ciutat de Barcelona el 1970.
9. Fotografies del ferrocarril, extrems de l'Arxiu Històric de Sants.

- Coses de l'institut

10. Vistes de l'institut al barri
11. Plantes primera, segona i tercera de l'institut
12. E-mail de l'Ausiàs March
13. Document d'inauguració del centre: *Enseñanza Media*
14. Antic butlletí de notes
15. Cartells de projecció de pel·lícules (A.A.A)
16. Cicle de teatre a l'institut (A.A.A)
17. Contracte de Labordeta
18. Recital de Ramon Muntaner
19. Xerrada dels partits que es presenten a les eleccions
20. Presentació de l'A.A.A.
21. Formalització de l'Associació d'Antics Alumnes
22. Activitats de l'A.A.A. (recitals, cinema i teatre)
23. Full 25è aniversari
24. Assemblea de l'A.A.A.
25. Sant Jordi a l'institut
26. Grup de teatre fora de l'institut

- **PRESÓ DE DONES**

- 27. Memòria per a la construcció de la presó
- 28. Plànol de l'emplaçament de la presó (1914)
- 29. Documents sobre tràmits

- **BARRAQUISME**

- 30. Fotografia amb un cotxe dels anys 40-65 i la justificació d'aquesta data
- 31. Fotografies cedides per l'Arxiu Històric de Sants de la "Barriada de Robrenyo", al solar on ara hi ha l'institut.

- **ENQUESTES**

- 32. Enquestes respostes per professors, antics professors i ex-alumnes.